AUGUST HARAMBAŠIĆ

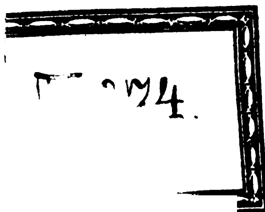
SLOBODARKE

Liberté, fraternité, égalité!
La grande Revolution 1789

ZAGREB

NAKLADA HRV. KNJIŽARE G. GRÜNHUTA
1883

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE

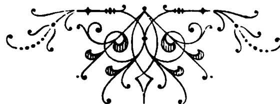

SLOBODARKE

SPJEVAO

AUGUST HARAMBAŠIĆ

Liberté, fraternité, égalité!
La grande Revolution 1789.

ZAGREB
NAKLADA HRV. KNJIŽARE G. GRÜNHUTA
1883

PRVAKU STRANKE PRAVA

Dru ANTI STARČEVIĆU

U ZNAK NEPOKOLEBIVE PRIVRŽENOSTI

AUGUST HARAMBAŠIĆ

Dr Ant Starčević

Da su meni gusle javorove
Božanstvenog starca Milovana,
Jošte ne bih opjevati mogo
Tvoja djela, slavom ovjenčana.
Jer dok bude hrvatskih srdaca
I dok sunce s vedra neba svieti,
Jedva da će ikoj smrtni čovjek
Do veličja Tvoga se uznieti.
Ti što jesi, jedin si medj' nami,
I u vječnoj bit ćeš uspomeni,
Tvoje ime za potomstvo kasno
Piše Klio zlatnimi pismeni.

A uz ime, uz to sveto ime
Mnogo li je naših svjetlih dana,
Uz to ime sva je naša sreća
I budućnost sva je zapisana.
To će ime još i djecu našu
Do najvećih vrlina zanosit:
Kako valja ljubit otačbinu,
Kako za nju sve muke podnosit.
A ta djeca, naša mila nada,
Samo jedno nama će zavidjat:
Što smo sretni svojim okom mogli
Tebe pratit, Tebe živa vidjat.

Tvojim divnim i junačkim likom
Sva je naša duša očarana,
A u njojzi sreće nada sviće,
Ko kad svietu sviće zora rana.
Sviće zora skučenu Hrvatstvu,
Gdje već tudjin satrti ga mogo:
Samac Ti uz Eugena si stao,
Samac Ti — a protivnika mnogo!
Ti si stao ko spasitelj pravi,
Zalud prezir, tamnica i zloba,
Zalud ruglo, nehaj i progonstvo, —
Dignuo si ploču s našeg groba!

Suznim okom Tvoj Te narod motri,
Suznim okom ali srcem vrućim;
Trgo si nas sa propasti ruba,
Donio si život umirućim!
Sad smo Tvoji i srcem i dušom,
Čvrsti, stalni proti svakoj sili;
Sad smo Tvoji, jer si i Ti za nas,
Divni starče, naš uzoru mili!
Pa molimo i nebo i zemlju,
Da Te čuva još na ljeta mnoga,
Tvoje zdravlje, najveće nam blago,
I Tvoj život, sreću roda Tvoga!

Sloboda br. 71, g. 1882.

KNJIGA PRVA

Ces gueux, pires brigands que ceux des
vieilles races,
Rongeant le pauvre peuple avec leurs
dents voraces,
Sans pitié, sans merci,
Vils, 'ayant pas de coeur, mais ayant
deux visages
Disent : — Bah ! le poëte ! Il est dans
les nuages ! —
Soit. Le tonnerre aussi.

Victor Hugo

I

Hrvatskoj

Che lividor, che sangue! oh qual ti veggio
Formosissima donna! Io chiedo al cielo
E al mondo: dite, dite;
Chi la ridusse a tale? E questo è peggio,
Che di catene ha carche ambe le braccia;
Si che sparte le chiome e senza velo
Siede in terra negletta e sconsolata,
Nascondendo la faccia
Tra le ginocchia, e piange!

Leopardi

Sa Tebe su strgli kraljevsko odielo,
Izranili Tvoje božanstveno tielo,
Robinja si tužna, mučenica prava!
Izdajom i zlobom svezali Ti ruke,
Stvorili Te žrtvom sebičnosti puke, —
Al Te moje srce ipak obožava!

Biedna si sirota, kraj obilja svoga,
Od uresa davnih nemaš ni jednoga:
Do li krasne zemlje, divne grudi Tvoje,
Do li bistrih rieka, Tvojih suza sjajnih,
Do l' u gorah gvoždja. osvetnika tajnih,
Oj za njimi davno gine srce moje!

Ah, to mene boli! Ti nemaš slobode,
Nemaš svoje soli, ni kruha ni vode,
A kraj svoga divnog i tolikog blaga!
U narodâ vieću Tvoj se glas ne broji,
Al su tomu krivi tek sinovi Tvoji —
Ipak si mi mila, ipak si mi draga!

Od Adrije tamo do hladna Timoka,
Od Balkana, pa do Triglava visoka
Svud su Tvoja djeca — i svud sreća huda!
Tu se oni krste raznimi imeni.
Al su za to davno sužnji zarobljeni,
Jer razdiru sami Tvoja divna uda!

Oh, gdje Ti je slava, kruna, mač i žezlo,
Zar je Tvoje tielo u krvi ogrezlo,
Da viek čamiš jadna posred robskog čama?
Gdje su sada Tvoji nekadanji dani,
Gdje su Krešimiri, Zrinski, Frankopani?
Davno li ih, jao! krije grobna tama!

Ipak hman me pute: Slaba si, malena,
Od vlastite djece podlo ostavljena:
Ta i ja sam vazda trpio i strado!
Na lagodi slabić, znadem, živi radje,
Al slobodu sticat mnogo li je sladje.
I žrtvovat za nju svoje žiće mlado!

Nek se diče Rusi svojom veličinom
I Francezi umni slavnom otačbinom,
Il Englezi marni svojiem mornarstvom!
Ne zavidjam njima sve vrline ote:
Van Hrvatske za me ne ima ljepote,
Ja se njome dičim i njenim — „barbarstvom!“

Klevetnici pusti, ptice zlokobnice,
Podlost im je duša, nepoštenje lice,
Vriedjaju Te tako, majko moja zlata!
A ne znadu jadni, da si tisuć ljeta
Umjeću i znanju apoštolka sveta, —
Al Hrvatska Ti si — sad im nepoznata!

Jest, Hrvatska Ti si! meni sve na svietu,
I zanosan evo duši u polietu
Slavim Tebe pjesmom, Tebi posvećenom!
A jedanput valjda dočekat ću zgodu,
Da se borit mogu za Tvoju slobodu,
Pa da jednoč bar Te vidim osvećenom!

Ah, ta miruj srce, miruj dušo čista,
Najdivnija nada ko zora se blista,
Budućnost je naša, ma se tko protivi!
Hrvat već i sada robske lance stresa,
Vesela mu klika ori do nebesa:
Hrvatska je evo spašena, da živi! . . .

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

II

Slobodi

O libertà, libertà! quale regina
dell' universo puol vantarsi d' aver
nell' suo seguito il corteo d' eroi
che tu possiedi in cielo.

Garibaldi

Oj slobodo, kruno dobra svega,
Jer gdje nisi, — ne ima ni njega!
Moje srce, u jadu ogrezlo,
Tebe štuje, ljubi Tvoje žezlo,
Pod njim želi počinuti malo,
Prije no je u grob hladni palo:
Od Tebe me odvraćaju ljudi,
Al Tvoj hram je u mladoj mi grudi.

Oj slobodo, mučenička majko,
Za Hrvate samo sladka bajko,
Uspomeno sretnijih vremena,
U patničkoj krvi posvećena!
Moje mašte najmilija sanjo,
Tebi sam se od djetinstva klanjo,
A majčica rodila me robom, —
Poginut ću od želje za Tobom!

Oj slobodo, svećenice čista.
Vječni sjaj se vrh Tvog čela blista,
Zalud su ga potamniti htjeli,
Izdajnici i zlotvori smjeli,
I najmanju i najveću mrlju
Oprala si mučeničkom krvlju,
Skrila viencem lovorova lišća
I postala divnija i čišća.

Oj slobodo, Ti najveća srećo,
Tko se ne bi Tvojih diva sjećo?
Ti si ovom svietu darovala
Leonidu, Grache, Hanibala,
A Hrvatom bane od mejdana:
Ljutovida, Zrinskog, Frankopana;
Strt Te mogu i na križ Te propet,
Ali Ti ćeš uzkrsnuti opet!

Oj slobodo, ti božice moja,
Moja kuća bit će crkva Tvoja,
Tvoja crkva i Tvoje svetište,
Tu ćeš uviek naći zaklonište!
Tu ću Tebe djeci si tumačit,
Tu ću s Tobom tješit se i jačit,
Tu ću Tebe branit svojskim žarom
Revolverom i ljutim handjarom!

Oj slobodo, apoštolko sveta,
Gdje si od nas već toliko ljeta?
Dodji, dodji! moj te narod žudi,
Ti ga trgni i od sna probudi!
Samo s Tobom on će k sreći stići,
On će Tebi divan oltar dići
U kućerkah i gospodskih sgradah,
Na bojištu i na barikadah!

Oj slobodo, najmilija nado,
Za Tebe ću dati žiće mlado,
Na milijun srnut bajuneta —
Tako si mi i draga i sveta!
Ne bojim se što će grob me skriti,
On će Tebi spomenikom biti,
A svom sinu zapis ću namrieti,
Da me jednoč krvavo osveti!

Oj slobodo, najsladja mi pjesmo,
Kad budemo što nekada bjesmo,
Kad ne bude silnika ni roba
Ja ću mirno snivati sred groba;
I sa njega ruže će procvasti,
Nikad sa njih ne će cvieće pasti,
No će viek se sa njih miris viti, —
On će Tebi blagoslovom biti!

Sloboda br. 21, g. 1883.

III

Žrtvam

Hélas! ne puis-je aussi m' immoler pour mes frères?
Fier et contet, Seigneur, je dirai vos louanges;
Car l' ange du martyre est le plus beau des anges
Qui portent les âmes au ciel!

'V. Hugo

Ciel Vam život bio napor ljuti
Za slobodu, za hrvatska prava,
Al najljepšim viencem po sto puti
Mučenička smrt ga ovjenčava.
Rodna zemlja već Vas davno krije,
Zaludu Vas smjela miso traži;
Genij roda gorke suze lije
I nad Vašim grobom stražu straži.

Pust je grob to, kano pusti kamen,
Ali nad njim tajna iskra svieti,
Tajna iskra sinut će u plamen
I sve prave Hrvate zanieti . . .
Cvieća nema, da taj grob Vam kiti,
Al ne ćemo toga zaman žalit:
Već će na njem rujnog cvieća biti,
Mi ćemo ga žarkom krvlju zalit!

Vi ste pali, junački ste pali,
Kao negda djedovi Vam stari,
Jerbo niste podnositi znali,
Da Vas gaze — — i — — —!
Al zahvalnost je li bar kolika?
Ah, pretežke s nje me tuge more:
Vam na grobu nema spomenika,
Hrvat seljak nad njim plugom ore!

Ali nad njim tajni vjetrić kruži
I Hrvatskom čudne glase vije:
— Krv nevina jošter k nebu tuži,
Jošter ona osvećena nije! —
Šuti, vjetre! mi smo na životu,
Makar kako žalostnom i nujnom,
I mi ćemo oprat tu sramotu,
Oprati ju našom krvlju rujnom.

Crni petak nije već daleko,
Crni petak izdajničkom rodu,
Pa će ljuto, ljuto stradat neko,
Kad Hrvati potraže slobodu.
Oj slobodu! za koju ste i Vi
Poginuli u najljepšem cvietu;
Oj slobodu! za koju ste živi
Žrtvovali svu sreću na svietu!

Kad Hrvatska zasine slobodom
Dignut će Vam tek spomenik dični,
I mi ćemo Vašim smrtnim godom
Zaklinjat se: bit Vam vazda slični!
A do tada, nek ko zviezda mila
Vaša spomen našim nebom blista,
Nju ne može bar nijedna sila
Iztrgnut nam, a iz srca čista! . . .

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

IV

Narodu

De tous les peuples on prépare
Le convoi —
Lazare! Lazare! Lazare!
Lève toi!
V. Hugo

Na odru vidim jadan već i Tebe,
Pod silu su na njega Te polegli,
Voštanice su oko njeg užegli,
A Ti još živ, al ne znaš već za sebe!
Oh, gdje je druga Tvojih boljih dana,
Sloboda sladka, zaručnica Tvoja,
Junakinja sred mira i sred boja —
Odavno već je mrtva, pokopana!

Pa zar i Ti već poginuti kaniš,
A s težke boli, stid me je izreći:
S kukavštine zar kaniš u grob leći,
Ni od nje zar se ne znaš već da braniš?
Sotonski smieh zar ne čuju ti uši
I poruge i doskočice smjele?
Da, uprav tako vrazi se vesele
Kukavno paloj, izgubljenoj duši!

A gle, i Ti bi mogo živit istom,
Da samo malo za njeg imaš sluha,
Da samo malo imaš krepka duha,
I Ti bi svojim mogo biti Hristom!
I što je Tebi tudja strla zloba
Slobodu Tvoju, a već ljeta mnogo,
Ko Isus Lazara, i Ti bi mogo
Junačkom voljom dignut ju iz groba!

Oh, ustaj rode! Ta još mrtav nisi,
Zar okova Te još ne dira jeka?
Zahrdjala Te eno sablja čeka,
Odavno ona već bez posla visi!
Oh, ustaj rode! ustaj s toga odra,
Još stari ponos poginuo nije,
Još duh otaca nad Tobom se vije.
I zastava crvena, biela, modra!

Oh, ustaj rode! Eno krasno polje,
Na njemu trava tako se zeleni;
Al da se jednoč krvlju zarumeni,
Zar ne bi bilo divnije i bolje?
Il zar se bojiš, zar bi bilo škoda,
Da poginemo, toli jadno roblje?
Nad tim bi poljem dignulo se groblje,
Al na tom groblju nikla bi sloboda!

Il ako sviest već nemaš više bodru,
I ako baš uz najbolju si volju,
Ne možeš više k tomu krenut polju,
Već izdišeš na žalostnom si odru:
Posegni bar u težkom jadu svome
Za voštanicom zadnjom si žestinom,
Upali kuću, Tvoja je starinom,
Upali kuću, pa izgori s njome!

Sloboda br. 23, g. 1883.

V

Mom uzoru

Grande comme le monde!

V. Hugo

Oj da mogu najdivnije glase
Složit divnog sbora hrvatskoga,
Da zanosan piev mi razglasa se
Diljem cielog svieta širokoga:
Jošte, starče, vriedan bio ne bi,
Zapjevati — a u slavu Tebi!

Jer da su mi slabe rieči ove
Jače još od silenoga groma,
Sladje još od harfe Davidove,
Proslavio ne bih Te siroma
Onom slavom, što ide jedina
Najvećega hrvatskoga sina.

Robstva noć bje spustila se na nas
Mučeći nas poput težke môre,
Težko robstvo tišti nas i danas,
Težke rane na srcu nam gore;
Očaj svuda — al da ne bje Tebe,
Ne bi jadni ni znali za sebe!

Poviest su nam zaniekati htjeli,
Brisat s svieta naše ime slavno,
Pa bi bili zlotvori nam smjeli
U svom biesu uspjeli odavno,
Da Ti nisi roda tužni jao
Dobro čuo i branit ga stao.

Život ciel si žrtvovao rodu,
Učeć cienit sveta prava svoja,
Učeć žalit propalu slobodu,
Al ne za nju napora i boja;
A Hrvatska sirota je mati,
Nema čime da Ti ljubav vrati.

Ni ne pitaš! najljepša Ti plaća
Divna četa zanosnih Hrvata,
Što se samo pod Tvoj barjak svraća,
Za Te će i na paklenska vrata:
Kamo l' da ju pustom vikom splaše
Kukavice — izdajice naše!

Kazo si nam pravu otačbinu,
Što ju sada prekrila žaloba,
Odkrio nam staru veličinu,
Uzkrisio Hrvatsku iz groba,
Razplamtio želju starih dana,
Divnu želju Zrinskih, Frankopana.

Na Tvoj pojav drhću već tirani,
Rieč im Tvoja ljuća ljutog mača,
Davno su im odbrojeni dani,
U svom vrtu ne trebamo drača;
Kroza Te smo tek podpuni ljudi,
Čelik srce — čeličnije grudi.

Nek slobodno u gvoždje nas metnu,
Pa i život nek nam pusti skrate,
Ne bi l' vidli otačbinu sretnu
Rado ćemo i ginut uza Te:
Jer što ne bi žrtvovao iko,
Gdje si Ti već žrtvovo toliko!

Za Tvoj život tisuću života
Po hrvatskoj divnoj zemlji žive,
Želeći uz stotinu milota
Sačuvat Te, a od sreće krive,
Moleć, da Ti bude vidjet dano
Svoje djelo — slavom ovjenčano!

Vidjet sretnom liepu Hrvatsku si,
Oproštenu od tudjinskih hira,
Ne bi l' svjetli mučenički dusi
Jednoč našli pokoja i mira:
Ne bi l' i njim sjala vječna slava,
Gdje god Hrvat Tebe obožava!

Hrvatska, ne tuguj! jerbo mati,
Što je takvog porodila sina,
Nije samo da u robstvu pati,
No da sine s njegovih vrlina!
Hrvatska, ne tuguj! man' se toga,
Dok god imaš Starčevića svoga!

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

VI

Dulce et decorum est pro patria mori.
Horac

Diži se iz sna, junački rode,
Diži se iz sna, dok je na dobi!
Evo ti zore, evo slobode,
Evo ti opet sretnije kobi!
Bilo je dosta
Nasilja prosta,
Kim su Te u grob stratiti htjeli
Zlotvori Tvoji, zloguki ptići;
Al Tvoji sinci, sokoli smjeli,
Opet će Tebe na noge dići!

Bilo je vrieme, nigda ne došlo,
Sdvajali kad smo već o životu,
Kad je Hrvatstvo bilo već pošlo,
Da se u crnu baci sramotu;
Kad su za cielo
Smrtno opielo
Čekali vrazi hrvatske majke,
Čekali njeni izrodi kleti!
Kad su već poput židovske hajke
Na križ nam htjeli narod razpeti.

Ali taj narod, mučenik živi,
Ne će smalaksat, ne će umrieti!
Već su umukli proroci krivi,
Koji mu ono ht'jahu donieti
Danajske dare,
Obmame stare,
Kojim' su negda djedove naše
S pravoga puta makli i smeli,
Sad se i sami, kukavci, plaše:
Kud su nas, evo, kuda doveli?!

Nas su doveli do liepoga cilja,
Kog smo se sama mogli dožudit,
Da će i cviećem hrvatskog smilja
Naša se krvca divno zarudit!
Dunut će bura,
Jeknut će hura!
Hura i napred! hrabro i smjelo!
Gle kako divno sablja se svieti,
Gle kako pjeva zrnje nam vrelo:
Sladko je sladko za dom umrieti!

Sloboda br. 28, g. 1883.

VII

Zrinski-Frankopanka

Vivite felices aeterna laude sepulti,
Quorum animas coelum, corpora terra tenet.

U smrt P. Zrinskoga i F. K. Franko-
pana, od nepoznata pjesnika XVII. vieka.

Pojmo pjesmu, mili druzi,
Pjesma nam je srca jek,
U veselju i u tuzi
Mila kano mača zvek!
Često ga je Hrvat trgo,
A tudjincu tek na spas:
Ali on nas u zlo vrgo,
Za uzdarje — prezrev nas!

Gdje slobode sad su dani,
Što ih Hrvat cienit zna?
Gdje li Zrinski Frankopani,
Gdje su ona lava dva?
O tko svoju zemlju ljubi
I tko ne će biti rob,
Tomu krvnik glavu rubi,
Taj u hladan pada grob!

Ali takvi dični muži
Živu dok i narod sav;
On za njimi vazda tuži,
Ko na grobu miran lav!
Slabić tekar suze lije,
Muža resi uzdah tih:
Rod im pjesmom spomen vije
I veliča pjesmom njih.

Pojmo slavu mučenika,
Što se nisu dali trt,
Već su rado spram silnika
I u samu pošli smrt!
O tko svoju zemlju ljubi
I tko ne će biti rob,
Tomu krvnik glavu rubi,
Taj u hladan pada grob!

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

VIII

Na razkršću

L' homme est né libre, et partout il est dans les fers. *Rousseau*

Svud mrka noć . . . A pust se vihor goni,
Ko svietom podla izdajnička duša;
U biedi plaču ljudstva milijoni,
Ko rob, kad zalud lance skršit kuša.

Ne znadem sam: ni odkuda ni kako
I ja se nadjoh u toj strašnoj buri;
Oćutih samo, da sam gorko plako,
Ko griešnik smrtnoj kad se bliži uri.

Al dobro znadem, prasak granja da je,
Što zagrljaj ga vjetra s zemljom sljubi,
Zaglušio i plač i moje težke vaje,
Ko kad se svjetlo pred mračnjačtvom gubi.

Ne marim znat, koliko bjaše doba,
Da takva noć me umrtvila gluha;
Ko mrtvac bijah posred hladna groba,
Bez srca, čuvstva, sviesti, i bez duha.

Tad ko da začuh zujnut rajske žice
Daleko negdje s neba odozgora,
I vidjeh oči, stas i divno lice:
Oh takav samo andjel biti mora!

Oćutih življe gdje mi srce tuče
I duša jačim gdje odiše dahom,
Al on me samo okom zovnu muče,
A ja u pako zanj bi srno mahom.

Na iztok rukom kazao je bielom,
Ustopce ja ga svojim pratih okom;
Al mrak bijaše još na svietu cielom,
Tek jedna zviezda nebu na visokom.

Za njome poče miso mi da bludi,
Gdje ona jače bliednuti je stala,
I vidjeh nebo, gdje se zorom rudi,
Ko svilen sag, po kom je krvca pala.

Daleko spetih gdje se gora diže,
Ko čista sviest nad puste zemske jade,
A kad se k njojzi prikučismo bliže,
Prosborio mi andjel: Biraj sade!

To moje srce strah obuze ljuti,
A suzami se napuniše zjene;
Baš ovdje kobni križali se puti,
A na njih spazih, spazih — do dvie žene!

Oh prva nije, nije liepa bila,
Tiranski izraz nisam ljubit smogo!
Ni baršun, zlato, skrlet, niti svila, —
Sav sjaj joj toga nije sakrit mogo.

A druga bila divna ko Madona,
Što ikad mogla zamislit ju miso,
I mahom njojzi bje mi duša sklona,
I punim dahom tek sam za nju diso!

Na grudih prve orla spazih ljuta,
Sa dvije glave, kano kakvu neman,
A odora joj crna, lica žuta, —
Pa ljubit nju?! U pako pre sam spreman!

A druga bila tako boli puna,
Da l' vidje tko nevinost već gdje strada?
Na zemlji bje joj plašt i zlatna kruna,
I kraljsko žezlo, kiem sloboda vlada!

— Da znadeš, mladče, u mojoj si vlasti,
Ne luduj s tog ko usijana glava,
Pak evo novca, evo službe, časti,
I sretan život, da je razkoš prava.

Al ja joj grmnuh: Mani, zmijo ljuta,
Da mogu, golom satro bih te rukom!
Pa čekala me sudba kako kruta,
Oduševljenim snašo bih ju mûkom!

A kada druga sladko sborit zače,
O takvim glasom samo nebo sbori!
I kada vidjeh, gdje mi gorko plače,
Na moje srce ciel se pako sori!

— O sinko moj, po pravu i po krvi,
Da l' vidiš me strvenu. tuga punu?
Ne trpi tog, već dušmane mi smrvi,
I digni plašt mi, žezlo, zlatnu krunu!

Pa budi junak, vazda smjel i bodar,
Hrvatu ko što doliči se divu!
I digni stieg taj crven, biel i modar,
Nek znade sviet, da još Hrvati živu!

Ni pusta slovca s prva joj ne rekoh
Na rieči srcu tako težke, ljute;
Oduševljen na zemljicu poklekoh,
Ljubeći majci koljena i skute.

A tada kliknuh: Sladka majko moja,
Na svietu tom sve drago mi i milo!
Odavna već me boli tuga tvoja,
Odavna srce za nju jače bilo!

Al ja se kunem vjerom čvršćom neba,
Poživit, pasti za svoj rod Hrvata!
Slobodu steć mu, što ju davno treba,
Ko raj si što ju ljubi i svojata!

Tad htjedoh dić joj plašt, uz vrele suze,
Al mačem prva to mi branit htjela;
A na to andjel za ruku me uze,
I odosmo, ko miso brza, smjela.

U sjajne dvore andjel me uvede,
Visoko negdje do nebeskog svoda;
Junaci tu se do junaka rede,
Na priestolju tu stoluje Sloboda.

Tu vidjeh starca, snieg mu kosom pao,
On jedin našoj smilovo se biedi!
I s dušom sam i desnicu mu dao:
Još slaba je, al ipak nešto vriedi!

I opet andjel za ruku me uze
I povede pred božicu Slobodu:
— Zakuni se utrieti roblju suze,
Dopriniet sve na oltar svome rodu!

— O kunem se nebesi, samim sobom,
I porodom i ljutom smrću priekom!
O kunem se djedova svetim grobom,
Domovinom i majčinim si mliekom!

O kunem se progonstva punom mjerom,
Što moj ih narod podnaša još dosti!
O kunem se! i prevrnem li vjerom,
U grobu još prevrnite mi kosti!

Tad andjel uze javor-gusle strojne
I zelen vienac lovorova lista:
— Daj pjevaj rodu pjesme milokrojne
Iz pune duše i iz srca čista!

I uzeh gusle, andjela promotrih,
U oku suza zasjala mi blaga:
Presenećen ja istom sada smotrih,
Taj andjel, to je — moja mrtva draga!

— Ti nè plači! ne tuži sudbu moju!
Božanskim glasom sborila je meni,
No sad bez mene cielu ljubav svoju
Posveti za svoj narod zarobljeni!

I što god za me ti bi dobra smago,
Života svoga miloj drugi svojoj,
Moj druže, sve to, milo ti i drago,
Prikaži sada otačbini tvojoj! —

I u tren nesta andjela i dvora,
Ko čarnog sanka, a iz bistre sviesti;
Sa iztoka već javljala se zora,
A ja na orla podigo sam piesti.

I zapjevao pjesmu jaču groma,
Da svud ju čuju srodna srca bratska,
Da širom milog odjekne mi doma:
U boj, Hrvati! Živila Hrvatska!

Sloboda br. 32, g. 1883.

IX

Tvrda vjera

Ognuno vede quel che tu pari, pochi sentono quel che tu sei.

Machiavelli

Ima l' išta ljepšeg od slobode,
Od djevojke, kad ju na pir vode,
Ima l' išta sretnijeg od braka,
Kad se snadju do dva srca pojednaka?

Ima l' išta sladjeg od cjelova,
Tih najsladjih ljubavnih darova,
Ima l' išta boljeg od drugara,
Kad ti težka tuga biedno srce shara?

Meni će, kad na muke me metnu,
Tvrda vjera blažit dušu sjetnu:
Žrtvovah se rodu mile volje, —
Kud ćes ljepše. sladje, sretnije i bolje?!

Almanak Hrvatska g. 1881.

X

Tajna miso

Pardonner c'est divin, se venger c'est humain.

Montaigne

O nemojte imena mu sveta
Niti tihim daškom spominjati,
O nemojte, da mu zloba kleta
Čisti spomen svojim jalom blati!

Sve je pusto vrh njegova groba,
Pusto kano u samrtnoj tami;
Tužno kano i to tužno doba,
Gdje vam narod još u robstvu čami!

Smaknuli ga, — pa još podlo toli,
O ta tuga sve me mori jače!
Al vi suzom ne blažte si boli,
Jerbo junak samo krvlju plače.

Neka za to bude rosa sjajna
Mjesto suza njemu na grob sveti,
A tek spomen — naša miso tajna:
Da je hrdja — tko se ne osveti!

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

XI

Možda

Tu fais l' homme, ô Douleur!
oui l' homme, tout entier.
Lamartine

Ah ne plači, dievo, golubice biela,
Ta ja žarko ljubim i milujem tebe!
Ali za slobodom gine duša ciela,
Za nju moram mladjan žrtvovati sebe.

Jer dok zemlja ima osvetna ociela,
Dok s slobodna neba žarko sunce svieti,
Dok slobodom narav odiše mi ciela,
Ja ću za slobodu živit i umrieti.

O ja znadem dobro: progonit će mene,
Jer su krvni samo do slobode puti,
I umjesto rukû obljubljene žene
Grlit će me lanci i okovi ljuti!

I umjesto sladka poljubca ti blaga,
Za koji bih rado dao žiće cielo:
Poljubit će možda, Hrvatice draga,
Ubojito zrno moje čelo bielo!

Hrvatska Vila I. tečaj, svezak III.

XII

Javor-gusle

Ach kto duszę mogł ochronić,
Pójdź do mnie, siadziem na grobie **naroda,**
Będziemy dumać, spiewać i łzy ronić.

Mickiewicz

Kad mi nekoč rod srto u boje,
Za slobodu krvcu da prolieva,
Duh Hrvatstva uzo b' gusle svoje,
Da mu pjesmu o njojzi pripieva.

A sad mirno javor-gusle stoje
I tek tužan s njih se jek razlieva,
Kad u robstvu divno srce koje
Pukne s tuge i pretežka gnjeva.

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

XIII

Iza smrti

Inter spem curamque, timores inter et iras
Omnem crede diem tibi diluxisse **supremum.**

Horatius

Kad me pusta samrt smota
Ne zovite popa k meni.
Jer ne bjesmo za života
Nikad druzi obljubljeni:
On je kleo sve za cielo,
Za što ja bih u boj srno;
I što meni bilo bielo,
To je njemu bilo crno

Nit ne zovte tužnih baka,
Ni njih nisam ljubit znao,
Da me plaču siromaka,
Što sam eto u grob pao!
Ja proživjeh sreće dosti,
Al i mnogi danak tužni,
Sad duh ide vječitosti,
A tielo smo zemlji dužni.

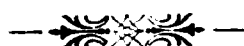
Već pozovte sve drugare,
Prijatelje žića mlada.
Koji za me štogod mare
Još i posred grobnog hlada;
Namaknite vina rujna,
Ne bi l' strli svu žalobu,
Jer ne želim srca nujna
Nikom za me — ni u grobu.

Pa nek pjesmu zapjevaju,
Al hrvatskog pravog kova.
O krvavom zagrljaju,
O poletu sokolova! —
Neka kliknu: bura tu je
Jedan listak nam odniela,
Al će za njim sred oluje
Vazda ostat gora ciela!

I kad zveknu pune čaše.
Kano složne sablje bratske,
A u zdravlje majke naše,
Divne majke te Hrvatske:
I moj duh će u toj jeki
Kao tajan uzklik bludit,
Pa ih drugoj putit zveki,
Na osvetan boj ih budit!

Da ne traju zalud dane,
No da oštre mače ljute,
Pa da srnu na tirane,
Podrežu im malo skute!
Tad će i moj krst na grobu
Sam se oštrim mačem stvorit,
Hrvatskom se nudit robu,
Kad ne mogu sam se borit!

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

XIV

Pred izbore

Narod, ako hoće biti sretan i bogat, mora biti slobodan.

Sloboda se stiče samo požrtvovanjem i velikom uztrajnom borbom duše i tiela.

Pri tome moramo vazda svoje osobne probitke podrediti onim ciele domovine, moramo čast i pravo zemlje braniti oduševljenije, nego li svoje vlastito.

Fran Folnegović

Razmahala se borba za slobodu,
I svjestni muži, sokolovi tvoji,
Na branik stali hrvatskomu rodu,
A uz njih genij bolje sreće stoji;
I prenuo se narod, patnik živi,
U kut se stisli proroci mu krivi.

Visoko barjak hrvatski se vije,
A pod njim sve, što još je uma zdrava,
U robstva tami on ko alem sije,
A digla ga je samo stranka prava;
O ne će zloba, izdaja ga strti,
On vodi nas: k slobodi ili k smrti!

I u smrt samu sinovi će Tvoji
Za Tvoju čast i Tvoja prava sveta!
Ni pakla pravi Hrvat se ne boji,
Pa njega zar da plaši družba kleta,
Što prodala bi, a za par cekina,
Na samom krstu Hrista, božjeg sina!

O dole s njimi, s izdajnici timi,
Što dušu daju, a za zdjelu leće!
U savezu sa drugovi si zlimi
Ni majku si poštedit oni ne će!
Jer novac Bog 'im, hrdja liepa mati,
Pa rad njih zar da biedan narod pati?!

Zar nisu dost' ga izranili kleti,
Salomili mu ćut i volju čvrstu;
Izmorili ga jadna, Bože sveti,
Ko nekoč Jude Isusa na krstu!
Pa jošte živu, još se kočit smiju,
Hrvati trpe, Hrvati suze liju!

O budte ljudi, junački Hrvati,
Pa ustanite listom poput lava!
Slobodi vi ste već pred samim vrati,
Do nje vas vodi samo stranka prava:
Pod njezin barjak i u njeno krilo,
Pa bit će opet, što je nekoč bilo!

Uzkrisit ćemo kraljevinu staru,
Sloboda opet sinut će nam zlata;
Iz našeg doma prokletu barbaru
I izdajicam kazat ćemo vrata!
U gorkoj tugi, očajnoj žalosti,
Zadrhtati će izdajničke kosti!

Ne poslušaš li, rode, jao tebi,
U robstvu ti ćeš jošte dugo stradat!
Al znaj, da svatko gleda sreću sebi,
Po sijanju i žetvi se je nadat!
Ti nisi zadnji medju svimi puci,
Al budi janje — izjest će te vuci!

Sloboda br. 25, g. 1883.

XV

Za rod i slobodu

Oh misero
Che non può dir morendo:
Alma terra natia,
La vita che mi desti ecco di rendo!

Leopardi

Hrvatice mlada,
Ti rumena ružo!
Ti ne lomi rukû,
Ti ne tuži tako!

Nadošla je jesen,
Odprhnuo slavulj,
A tvoj dragi davno
Pošo u boj ljuti.

Ali ti se ne boj,
Da će past u boju,
Gdje ga tako divna
Tvoja ljubav štiti!

Ti mu ne bi mogla,
Stavit krst nad grobom,
A još manje, dušo,
Okitit ga cviećem!

Nit bi mogla k njemu
Privest draga sina,
Da bar zna gdje otac
Vječni san počiva.

Al ako i padne,
Ti se tješi time,
Da je rado umro
Za rod i slobodu!

Pa sumračjem tihim
Šalji uzdah blagi,
Ko ljubavni pozdrav
Do njegova groba!

O na tom će grobu
Lovor slave cvasti,
Pa nek njemu onda
Šaptne tiho — tiho:

Ti lovore viti,
Spusti svoje žilje
U taj grobak hladan,
U srce junaku.

Pa mu tiho reci:
Pozdravlja te draga,
I sin će joj ginut
Za rod i slobodu!

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

XVI

O s v e t a

Tko se ne osveti,
taj se ne posveti.

Raj na tvojoj snivam grudi,
Al me nešto iz sna budi:
Čuj, to trublja glasno zove
U boj naše sokolove!

Hrvatice, čedo bajno,
Oružje mi daj der sjajno,
Pušku malu i mač ljuti —
Idem za dom poginuti!

Težak nas je udes stigo,
Težko mi je robstva igo:
Pa nek sad nas sablja vodi
Ili k smrti — il k slobodi!

A ti, raju moj mileni,
Samo cjelov daj još meni!
Da me štiti, dušo moja,
Kad sred ljutog budem boja.

Padnem li u boju tamo,
To me nemoj žalit samo,
Čudesna je sudba bojna, —
Nego uzmi drugog vojna!

Pa kad opet rat uzplamti,
Zadnju molbu mi zapamti:
Nek se i on u boj 'krene,
Da osveti ljuto mene!

Vienac g. 1882, **br. 3.**

XVII

Il slobodu ili smrt

Non in spiritu vita est, **sed ea nulla** est omnino servienti. *Cicero*

Ustaj, robe! strgni lance,
Il će tebe robstvo strt!
Mačem pitaj neprestance
Il slobodu ili smrt!

Hrvaćanski ustaj sine,
Budućnosti zove kob!
Za slobodu otačbine
Ma u hladan pao grob!

Gledj', Bugaru sa Balkana
Davno sinu zora već!
Al u krvi okupana, —
Njom slobodu i ti 'š steć!

Ustaj, uśtaj prot silnikom
Za slobodu roda svog!
Ter svim svojim izdajnikom
Krvlju steri smrtni log!

Ne prieti ti u svom biesu
Azijatski više jed:
Davno čalme padale su,
Na kalpacih sad je red!

Ustaj, ustaj, mučeniče,
Ne daj mi se više trt!
Duh otaca glasno kliče:
Il slobodu ili smrt!

XVIII

Za ustanka

Une nation en révolution est comme l'airain qui bout et se régénère dans le creuset.
Danton

Lovčenom se magle viju,
Moja braća krvcu liju,
Sve na smrtnu meću srećku,
A ja kukam u zapećku!
Kano baka kukam samo,
Ta preslicu dajte amo,
I kudilje i vretence, —
Il bebicu za djetence!

Ide četa gorskim hladom,
Al ko da se krade kradom,
Nit se miče kamen pusti,
Niti riečcu tko izusti; — —
U to negdje zad kamena
Jekne puška nevidjena,
Jek se ori, dim se vije,
Mrtav vodj' se k zemlji svije.

Udri! klikne sto junaka,
Prasak grmne iz pušaka;
Prasak grmne i zašuti,
Zrakom sieva handjar ljuti.
Jauk jekne, krvca sane,
K zemlji vrag za vragom pane;
Zemlja ječi, drhću gore,
Gdje se takvi đivi bore.

A ja bolan kukam evo,
I od stida rad bih pjevo!
Gdje mi braća život gube,
Hrdje driemlju i dangube!
Ah vi divi starog doba,
Da je ustat Vam iz groba,
Vrnuli bi gnjevna lica
Od unuka — kukavica!

XIX

Samokresu

Vivere est **militare.**

Seneca

Ko mlad junak u svom resu
Činiš mi se, samokresu!
Ko mlad junak vrele krvi, —
Na kog smjeri — tog i **smrvi**!

Ali sad još sni tvoj plamen,
Ti si mrtav kano kamen!
Ko i rod mi pun očaja,
Što u težkom robstvu sdvaja!

Miruj, doć će doba bolja,
Bit će sječe i pokolja!
A ja nisam robske krvi, —
Svuda ćemo biti prvi!

Iz tebe će do šest puta
Grmnut tada samrt ljuta,
I sa tvojih smrtnih rana
Popadat će šest dušmana!

Šest zlotvora momu rodu,
Što mu gaze čast, slobodu!
Tek ne kreni onda vjerom, —
Odmjeri im pravom mjerom!

A kad padnu, klete hulje,
Ne marim te nosit dulje:
Samokresu ponositi,
Ja ću rado — sedmi biti!

XX

Moje želje

La liberté, et encore la liberté, je le dis et je le redis sans cesse.

Pelletan

Ja ne želim pusta blaga,
Nit se k slavi želim popet,
Tek Hrvatska da mi draga
Slobodu si steče opet!

Da si sama sreću kuje
I u miru i u boju, —
I nebogar sretnikuje,
Kad sam redi kuću svoju!

Samo klete izdajice
Poriču to rodu mome,
Držeći ga hotomice
Oh! u robstvu tudjinskome!

A divna je medj' narodi
Moja majka, milja puna,
Pa da tudjin njoj gospodi,
Da ju tudja tišti kruna?!

Ja ne želim nikog kleti,
Nit mi srce žedja krvi,
Tek da Hrvat tog se sjeti,
Pa i kosti da im smrvi!

Da se trgne već iza sna,
Pak zavitla mač krvavi;
Da Sloboda, dieva krasna,
Grob il lovor mu pripravi!

Prisegnimo rodu svomu
Vazda radit k otoj svrsi,
Brani l' tiran, kliknimo mu:
Strieljaj samo, evo prsi!

Neka nas i premoć smrvi,
Sve u korist milog roda!
Ko i drugim će iz krvi
I Hrvatom nić sloboda!

Ja ne želim samu sebi
Lošu sreću, biedu koju,
Al ću vesel, — gdje i ne bi?
Za Hrvatsku mrieti svoju!

Pak će doći milo doba
Starog sjaja, veličine,
Uzkrsnut će iz svog groba,
Moć hrvatske kraljevine.

I Hrvat će sretan biti,
Ko što junak biti mora;
Naš će stieg se vijoriti
Posred mora, povrh gora.

Moje srce raj si gata,
Kano dievče prije pira:
Doć će doba i Hrvata,
Bit će opet Krešimira!

Sloboda g. 1880.

XXI

Hrvatici

Souffrir est la première chose qu' il doit apprendre, et celle qu' il aura le plus grand besoin de savoir.
Rousseau

I ja ljubim, Hrvatice,
Moj uzoru bajni!
Crno oko, bielo lice,
Vrat ko mramor sjajni.

Ali muža ne zasliepe
Samo vanjski čari;
Za svojstva ti duše liepe
Srce više mari.

Gledj', u kipa bez života
Grudi su ledene,
Al i pusta ta ljepota
Zaniet znade mene.

Al gdje srce živo, smjelo,
Kaže oko crno,
I slobodu vedro čelo, —
Možda bih posrno!

Ja bih simbol načela si
Gledo u tom trenu,
Pa bih možda, takva da si,
Uzo te za ženu.

Ali ti bi, čedo milo,
Klela otu zgodu;
Il bi sa mnom lako bilo
Trpit za slobodu?

I kada bi robski ljudi
Okovali mene,
Bi l' i na to tvoje grudi
Znale ostat zdene?

Il kad bi me za slobodu
Bojna strla strava,
Bi l' mi bila u čast rodu
Hrvatica prava?

Bi l' s ponosom sina mila
Mom privela humu?
Bi l' otčeva smrt mu bila
Na srcu i umu?

Bi l' odgojit znala njega,
Ma uz težke jade,
Da me jednoč prije svega
Bar osvetit znade?

Bi l' mu rekla, da se na me
Sjeti krvnim mačem,
Il bi tekar žalila me
Kukanjem i plačem?

Ako s' takva Hrvatica,
Pak plakala ne bi,
Ja bih život vedra lica
Žrtvovao tebi!

Zviezda g. 1881, br. 3.

XXII

Savjet

Quand on sent vraiment que le coeur parle, le nôtre s' ouvre pour recevoir ses epanchements.
Rousseau

oslušaj dievo, uzoru mili,
Nešto ti kanim od srca reć!
Iskreno čuvstvo tomu me sili,
Davno u duši krijem ga već.

Ti si ljepotom premila Vesna,
Kuda god staneš pronikne cviet!
Vidiš a ljubav, kćerka nebesna,
Ona tek drži sioni sviet.

Povjeruj meni, doći će hora,
I ti ćeš ćutit plamen joj žar;
Duša se s dušom sljubiti mora,
Krasnu tad dušu biraj si bar!

Momak će doći, krotko te snubit,
Premilu drugu srdašcu svom!
Al ti ga nemoj prije obljubit,
Ne ljubi l' žarko hrvatski dom.

Nije li divan, sama prosudi,
Pa je u robstvu nesretan tol!
S tuge će srce puć ti u grudi,
Suzica s oka kanuti dol!

Da li ćeš s dragim plakat i sdvajat,
Provodeć tako život si vas?
Milu si djecu robljem odgajat,
Da ti prokunu poroda čas?

Narava tebi obilnim' čari
Dade nad mužem veliku vlast;
Za to ga vazda putiti mari
Hrabro da brani roda si čast!

Ne bude l' on ti slobodan, sretan,
Zaludu žarke ljubavi moć;
Život i tebi turoban, sjetan,
Na tomu svietu jadno će proć.

S toga ti smjelo vojnu prosbori,
Bojni kad jekne Hrvatskom ziv:
— Veselo podji, hrabro se bori,
Pobiedjen doma nejdi mi živ!

Hrvatska Vila I. tečaj, svezak VII.

XXIII

Živa lutka

Que j' aime les gens qui disent ce
qu' ils pensent. *Voltaire*

Da te ljubim, moja dievo,
Sve me nešto srce nutka,
Ali razbor hladan pita:
Da ti nisi — živa lutka?

Da ti nisi ko tolike
Jadne kćerke moga roda,
Koje no se malo brinu
Što je robstvo, što sloboda.

Da ti nisi samo za me
Hrvatica toli žarka,
A drugčije, ko tolike,
Samo žarka — pomodarka?

Da te nije samo briga
Kako ćeš se ljepše nosit,
Dok tvoj narod ljuto strada,
Dok tvoj narod mora prosit!

Da ti nije glavna miso
Razsudjivat svoje drûge,
Dok tvoj narod ne zna što će,
Ne zna što će s težke tuge!

Da se ne znaš nasladjivat
Nego plesom i bon-toni,
Dok od glada, ljuta glada,
Skapavaju milijoni!

Da u tebe želje nema
No u slasti živit dugo,
Da je samo lik ti krasan,
Ništa drugo, ništa drugo!

Da ti nisi na čistacu
S tvojim zvanjem, sama sobom!
A ja, vojnik za slobodu,
Reci sama: što bi s tobom?

I onako rob sam jadan,
Dosta mi je udes zao,
A da život s tvojim svežem,
Istom bih se okovao!

Jer kad bi me za slobodu
Bojna truba u boj zvala,
Ti bi mene svojim plačem,
Svojom djecom zadržala!

A ja možda još bih klono
Rad dječice i ženice,
Pa bi liep mi spomen osto,
Divan spomen — kukavice!

Za to ne ću srce slušat,
Što me mlado ljubit nutka,
Jer se razbor jako boji,
Da ti nisi — živa lutka!

Hrvatska Vila I. tečaj, svezak IX.

XXIV

Orao i sokolovi

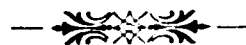
Graeca fides — nulla fides.
Virgilius

Mili bože, da čudna li jada,
Što ga sinoć ja vidjeh u sanku!
Vidjeh kano kroz daleku maglu,
Ili kano kroz koprenu tajnu,
Gdje je k jugu sa sjevera hladna
Poletio grabežljiv orao,
Ko mrk oblak preko neba plava.
Čudna neman pričini se meni,
Oštrih pandja, a dugačka kljuna,
Iz očiju zloban bies mu sieva,
A iz prsa sam se otrov širi;
Krila su mu krvlju izšarana,
A glave je koliko za dvije!
Težko pao na zelenu goru,
Kano prikor na nevinu dušu,
Težko pao na prekrasno mjesto,
Gdje je svakog milja izobilja:
Zlatnog ploda i vodice hladne,

Biela kruha i rujnoga vina,
Gdje se bršljan vije oko ruže
Kano svila oko kite smilja,
Gdje se vile sa junaci roče,
Gdje se gnjezde sokolići sivi.
Pod otrovom daha njegovoga
Sve u okrug venuti je stalo;
Hranio se samo rujnom krvlju,
Rujnom krvlju nevinih žrtava,
I nekdanju onu zemlju divnu
U pustinju pretvorio pravu.
Sve zamrlo u očajnu jadu,
Sve zamrlo ko u grobu hladnu,
Zakukale tužne kukavice,
A zamukle ptice pjevačice,
Samo kadkad koj se uzdah čuo
Ljuta jada i pretežke boli.
U to granu nada iznenada:
Digoše se dva sokola siva,
Udariše na suroga orla
I oba mu izraniše krila.
Ali on se prevari domišlja,
To je njemu stara krepost bila,
Pa se opet milostivan gradi,
Neviniji nego golub bieli!
K sebi zove sokolove sive
U prokletu domovinu svoju,

Da se s dobra s njimi ponaredi,
Da ih prizna za sokole prave,
Koji no su vazda orlu ravni.
Poslušaše, žalostna im majka,
I odoše u zemlju prokletu,
U okrilje svomu zulumčaru!
A kad bjahu u njegovoj zemlji,
Bànu jato crnih gavranova,
Prijatelja orlu mrcinjašu: —
Tu sokoli poginuše slavno,
Tu se i ja trgoh iz svog sanka.

Sloboda br. 52, g. **1882.**

XXV

Za slobodu

> Non vivo io, no. Dura quïete stanca
> L' ingegno, e 'l sempre vaneggiar lo irrita
> Indarno. Manca ogni ragion di vita,
> Se libertade, ahi libertà! ne manca.
>
> *Carducci*

ne lomi bielih ruku
I ne tuži takvu muku!
Il ćeš radje sve do groba
Ljubit, dušo, biedna roba?

Robstvo mene tišti ljuto,
O ta daj mi gvoždje kruto,
Da na kleta srnem vraga,
Hrvatice moja draga!

Da u bojno srnem polje,
Hrabra srca, krepke volje,
Da na koplju i na maču
Otmem rod si robskom plaču.

Nek se roče vražje čete,
Nek sievaju bajunete!
Ja ću rado sa Hrvati
I sam pako jurišati!

Pa će puknut robski lanci,
U bieg nagnut — — —!
Sva će sreća nam procvasti,
Ja ću rado u grob pasti!

A kad padnem, ruke zdene,
Ti požalit nemoj mene,
No tek javi milom rodu,
Da sam pao za slobodu!

XXVI

Praktičnim steklišem

'Εχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλησι,
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ.

Ὅμηρος

Dok je do rieči,
Koliki žar!
Koliko volje
Za svetu stvar!

Ali nek tko god
Dirne vam žep:
Svaki i zadnji
Potegne rep.

Telac od zlata
To vam je Bog!
Brata bar u njem
Štujete svog!

Pa vi još, vi bi
Vodili nas?
Narodu biednom
Donieli spas?

Muka me hvata,
Mrači se vid: —
Mante se, ljudi,
Mene je stid!

Sloboda br. 48, g. 1883.

XXVII

Prije boja

Délivrez, frémissants de rage
Votre pays de l' esclavage,
Votre mémoire du mépris!

V. Hugo

Daj mi amo sablju britku,
Handjar ljuti, diljku vitku!
Zorom rude sva nebesa,
Hrvat robske lance stresa!

Hrvat, patnik od vjekova,
Ne će jarma tudjinova,
No se junak listom digo,
Da salomi robstva igo!

I ja biram put najkraći,
Idem i ja k svojoj braći,
Gdje slobode zora svieti,
Il pobiedit il umrieti!

Smrt je sladja od života,
Koga prati rug, sramota!
Zdravo boju, zdravo smrti,
Bar me ne će robstvo trti!

Ti ne plači, moje lane,
Ako muž ti u grob pane:
Ta svi puti do slobode
Vrh grobova samo vode!

No tek uči moga sina,
Što je narod, otačbina,
Pa da i on bude znati
Za dom živit, umirati!

XXVIII

Parabola

> Géants à qui nous les mêlions,
> Je les laisse trembler leurs fièvres,
> Et je déclare que ces lièvres
> Ne sont pas vos fils, ô lions!
>
> *V. Hugo*

Drhće srce sred njedara,
Zima vjetru progovara:
— Kud ćeš vjetre, moj djeveru,
Kud ćeš tamo pram sjeveru?

Hladnije su tamo grudi,
Podliji su podli ljudi:
Nema srca u barbara,
U njemačkih zulumčara.

Muklo vjetra šum se ori,
Pusti vjetar zimi sbori:
— Moram dalje, moja snašo,
Ne bi l' jednoč mira našo!

Uzdasi sred robstva zime
Biednog roda rodili me,
A u onih leži strana'
Grob Zrinskog i Frankopana.

Ko da ciela narav jeca,
Il Hrvatske plaču djeca;
Drhće srce sred njedara,
Zima vjetru odgovara:

— O tad hrli do te mete,
Pa izkopaj kosti svete,
Ter ih rodnoj zemlji vrati,
Kad već ne će — ti Hrvati!

Almanak **Hrvatska** g. 1881.

XXIX

Svojoj ljubi

Pro patria!

Kad mi rodiš sina,
Budi prava mati!
Za igračku moraš
Vješala mu dati!

Nek se na njih, dušo,
Uči već za mlada,
Gdje nam divan narod
Još u robstvu strada!

Sloboda br. 45, g. 1883.

XXX

Tiranu.

Frangar sed non flectar.

Ja ću radit za slobodu
Kroz sav život svoj,
Upotrebit svaku sgodu
U probitak njoj.

A za robstvo ne ću znati,
Makar da sam rob,
Dok mi dvoje moraš dati:
Vješala i grob!

Sloboda br. 45, g. 1883.

XXXI

Raj i pako

Discite amare libertatem.

Za naša nas djela čeka
Ili pako ili raj;
Ali što će kazna neka,
Kad životu bude kraj?

Ja ću svojoj djeci tako
Prikazivat nauk taj:
Kleto robstvo — to je pako,
A sloboda — to je raj!

Sloboda br. 48, g. 1883.

XXXII

Handjaru

Già di mezzo sparito è il terreno;
Già le spade rispingon le spade;
L' un dell' altro le immerge nel seno:
Gronda il sangue: raddoppia il ferir.

Manzoni

Već izmetnuh puške male,
Sve su vjeru održale!
S njihovog je mnogi plama
Hladniji od hladna kama!

Moj miljenče, moj handjaru,
Ponajsladji moj drugaru,
Daj se kaži sad u cieni,
Skupo glavu mi zamieni!

Davno nisi dao mira,
Želio si krvnog pira;
Nije l' želja bila varkom,
Daj se vjenčaj s krvlju žarkom!

Gle, ta gol si još u ruci,
Brzo grimiz daj obuci,
Divan grimiz krvi klete:
Udri na te bajunete!

Udri, da sve iskra vrca,
Da potekne krv iz srca,
Onog srca, toli ljuta,
Što u lance rod mi sputa!

A ja nisam kleta hrdja,
Ne ću tražit milosrdja,
Već kad oba smalaksamo
Predat ću se — smrti samo!

XXXIII

Le coeur de l'homme n'est jamais
inflexible que son esprit.
Lamartine

Što si tako neveseo,
Što si sjetan tako?
Ne bi l', mazo materina,
Ne bi l' malo plako?

Mante me se, kukavice,
Ne dirajte u me!
Ko oluja glavom mojom
Čudne misli šume.

Mante me se, kukavice,
Mante me se, ljudi!
Svaki valjda svoju cienu
Sam po sebi sudi!

Sve je moje davno palo
Već u grobnu tmušu,
Imam srce otrovano,
I očajnu dušu!

To ću srce ja prikazat
Vragom roda svoga,
Ne bi li se otrovali
S jada njegovoga!

A tom dušom, zdvojnom dušom,
Sviet ću skrilit mahom,
Da tirana ponestane
Pred njezinim dahom!

XXXIV

Mangez, moi je préfere,
Ton pain noir, liberté!

V. Hugo

Gostite se, velikani,
Izjelice svoga puka!
A ja, sužanj izjadani,
Ginem posred težkih muka!
   Ginem kroz svoj život cieli,
   Gdje moj narod toli strada,
   Al prezirem kruh vam bieli,
   Volim radje mriet od glada!

Uživajte kano paše
U nagonu svom živinskom,
Ja prezirem slasti vaše,
Skrite suzom sirotinskom!
   Gonite me bez smiljenja,
   Ko demoni kakvi grdi,
   Al ja volim kruh poštenja,
   Kruh slobode crn i tvrdi!

Sgrćite si novac sjajni,
Sgrćite si milijune,
Dok vas narod, rob očajni,
U deveti porod kune!
Recite mi, što vam drago,
Podignite na me piesti,
Al ja volim svoje blago,
Svoje blago čiste sviesti!

Nek vam bude sve na svietu,
Ali jedno ne imate:
Naroda si ljubav svetu,
Ni zasluge za Hrvatc!
A ja samo njoj se divim
I nju samo želim steći,
Za nju dišem, za nju živim,
Za nju ću i u grob leći!

XXXV

Sum qui sum.

Recite mi, što vas volja,
Same kletve, grdnje same:
Za me nema sretna polja,
Ni priznanja nema za me!
Sve je kobno, čeg se latim,
A ja samo patim, patim.

Al ja ipak dalje radim,
Kako znadem i umijem;
Vašom sprdnjom život sladim,
Pa se njojzi sladko smijem:
Duše odveć ponosite,
A da vi me uništite!

Ja ne želim vašu hvalu,
Ja ne želim takvu mienu!
Vucite me po svom kalu,
Al ja znadem svoju cienu:
Da sam dobru obro cestu,
Da sam čovjek na svom mjestu!

Pa kad ja u ljutom boju
Za slobodu padnem smjelo:
Prokunite spomen moju,
Prokunite i to djelo!
Gonite me i za grobom
Svojom sprdnjom, svojom zlobom!

Pronesite mojim rodom,
Da ga nisam milovao,
I da nisam za slobodom
Kroz sav život uzdisao!
Al vi barem bud'te ljudi,
Pa nek onda rod nam sudi!

Neka onda on izkaže,
Tko je njemu bio bolji?
Al taj odvjet, sve mi kaže,
Ne će bit po vašoj volji:
Vaš će spomen proklinjati,
A moj hvalom spominjati!

Sloboda br. 45, g. 1883.

XXXVI

U spomen

ustanku Hrvatâ Bosne i Hercegovine, g. 1875—1878.

Le sentiment d' égalité demeure longtemps étouffé chez les hommes, mais lorsqu' il se réveille il est tres fougueux.
Thiers

I

Crna nojca zemlju skrila,
Svuda niemi pokoj vlada;
O srce se meni svila
Crna slutnja težkog jada,
Pa mi ne da usnut sada.

Mislim misli svakojake
O nevoljah milog roda,
Pa se sjećam na junake,
Što nam Bog ih nekoč poda;
Tad najednoč čujem, ko da
Na prozor mi netko kuca;
Iznenadjen s tog pohoda
Vidim, gdje se nješt' svjetluca,

Ko da rujna zora puca . . .
— Tko je božji? rieč mi bila,
Sa mnom posla da imade?
— Ja sam, brate, biela vila,
K tebi evo dodjoh sade,
Da ti kažem roda jade! —

II.

Tek su prvi propjevali pietli,
Polumjesec krnj na nebu svietli,
Ali zviezda oko ti ne zrije,
Jer ih redom crni oblak krije.
Što se ono na toj Savi bieli
I pokriva onaj prediel cieli?
Il su janjci, il su labudovi,
Il su silni ratni čadorovi?
Il je magla Savu pritisnula,
U bjelinu svijet ogrnula?
Il je sniežak, a tol rano, jao,
Na zemljicu otu crnu pao?

Drûga moja, sjetna, nevesela,
Odgovori ljubko vila biela:
Nit su janjci, nit su labudovi,
Niti ratni bieli čadorovi;
Nit su lake šajke jedrenjarke,
Bielim jadrom nakićene barke;

Nit je magla Savu pritisnula,
U bjelinu svijet ogrnula;
Nit je sniežak, a tol rano, jao,
Na zemljicu otu crnu pao:
Već je ono kukavica raja,
Što i opet pod Turetom zdvaja,
Pokraj Save skupila se jadna,
Gola, bosa, zdvojna, žedna, gladna,
Pa prevaža na čamcih se amo,
Moleć da joj koru kruha damo!
Kletve njene, svuda su se čule,
Kletve njene već su pritisnule
Svu nam Savu i zemljicu crnu,
U čovjeku živci od njih trnu;
A njezine suze sirotinske
Nam na prsi padaju bratinske!
Primimo ju milo: sad je zgoda,
Da se vidi, da smo jednog roda,
Da se vidi, da smo svi Hrvati,
Da brat bratu utjehe ne krati!

III

Crna nojca trudnu zemlju skrila,
Zviezdu ne ćeš opazit ni jednu,
Zastrla ih oblačina sila,
Pa odavno i poslednja bljednu.
Što se ono preko Kupe kriesi,

Kano oči proždrljiva zmaja?
Zar Ivanjski sad se pale kriesi,
Slavlje l' slavi narod toga kraja?
Il je možda taj divotni plamen
Vriedna zublja tog naroda sreći?
Il je svete to slobode znamen,
A iz robstva narod izvodeći?
Il su ono zviezde predhodnice,
Da nam narod izprate iz tmice?

Al će vila: Nije, brate, nije,
(Na oku joj biser suze dvije),
Nisu ono Ivanjski mi kriesi,
Jer smo tekar kod Gjurgjeva danka,
Već su ono turske zlobe biesi,
Što nam narod biju bez prestanka!
Nit je onaj proždrljivi plamen,
Liepa zublja tog naroda sreći,
Nit je svete to slobode znamen,
A iz robstva narod izvodeći,
Nego oganj — kuće pustošeći!
Ono su ti proždrljive vatre,
Što rajine sada pale krove;
Bies Tureta, koj hoće, da satre
Sve, što vjere ne ima njegove!
Nit su ono zviezde predhodnice,
Da nam rod naš izvedu iz tmice,

Već su plami, što sad nemilice
Rajine nam nište kolibice!

Al tim plamom sloboda se javlja,
Moje srce rado ju pozdravlja,
S njom će tekar minuti me tuga,
Ko sokola posred božjeg luga!
O ta jedno tek je geslo meni:
Il slobodu, ili grob studeni!

IV

Što to čujem, ko da rieka šumi,
Ko da vjetar sa svih strana vije,
Ko grobova da se miču humi,
Il junaci, što ih zemlja krije?
Da l' se narav na oluju sprema,
Da satare usjeve posvema,
Il to slaze andjeli s nebesa,
Da već kazne silu ljudskog biesa?
Il se sprema zadnji danak svieta,
Kako kaže knjiga stara, sveta?

Biela vila tiho odvratila:
Nit to vije vjetar sa sjevera,
Nit to težke olujine sila
Valovje mi, bielom riekom tjera,
Već to lete uzdasi rajini

Tamo gore k nebeskoj visini!
Nit se miču crnog groblja humi,
Nego majka Ture Bogom kumi.
Da ne kolje jedinca joj sina.
A tako mu amana i dina!
Ali ne zna za molitve Ture,
Već joj sinka raznese na maču!
Biednoj majci suze curkom cure,
Ledne stiene s tog prizora plaču,
Ledne stiene miču mi se s mjesta,
Al Turetu srca, duše nesta!
Nit se ono na oluju sprema,
Ni spomena, brate, o tom nema,
Već oluja najgora na svietu
Hrvatsku nam ništi zemlju svetu!
Nit to slaze andjeli s nebesa,
Jerbo tomu jošte vrieme nije,
Nego Hrvat turske lance stresa,
Novoj slavi nove vience vije!
Nit se sprema zadnji danak svieta,
Već Turčina zloba zvjerska, kleta,
Jednom dielu hrvatskog nam roda
Hoće smrtni udarac da poda.
Da mu spremi sudnji danak veće,
Da mu satre svaki koren sreće,
Ali toga polučiti ne će! . . .

V

Ja sam čuo, gdje kazuju ljudi:
Na Urvini da počiva Marko,
I kad on se jedanput probudi,
Da će rodu granut sunce žarko.
Je l' moguće, drugarice mila,
Da istina to bi prava bila?
Pa ako je to istina puka,
Kad će biti konac svih nam muka?
Slobode nam kad će sunce jarko,
Kad će ustat Kraljeviću Marko?

Bieloj vili razvedri se lice,
Pa će reći rieči krilatice:

— Na Urvini u pećini
Davno junak Marko sniva,
U korice mač svoj skriva,
Kim će pomoć otačbini.
Kraj mramornog, sjajnog stola
Sjedi Marko ljeta mnogo,
I još tako sjedit mora,
Dok se triput nebi mogo
Brdo junakma opasati;
Onda tek će on ustati,
Trgnut mač si iz korica,
Sve dušmane on će pobit,

Strti hrpu izdajica,
Slobodu će rodu steći,
Ne će više u grob leći!

— Ta planina, ta Urvina,
Hrvatska je otačbina!
Junak Marko, što još sniva,
Sviesti nam je slika živa
I ponosa hrvatskoga!
Kad se kod nas on probudi
Biti ćemo svoji ljudi!
Mač je Markov — um i pero,
Duga brada — sloge slika,
Kad se njome opašemo
Ne će bit nam dobitnika!
Strti ćemo sve dušmane
Oružjem tim nemilice,
Zacieliti rodu rane,
Smrvit klete izdajice!
Slava će nam svietom iti,
Hrvatska će možna biti:
Od Balkana do Triglava
Hrvatska će bit država!

Dragoljub g. 1881.

XXXVII

Sonetni vienac

Non è questa la patria in ch' io mi fido,
Madre benigna e pia,
Che copre l' uno e l' altro mio parente?

Petrarca

I

Otačbino moja, majko svih Hrvata,
Marom ti sinovljim ovaj vienac vijem;
Ponosim se Tobom, o sreći ti snijem,
Al i bolna miso srca mi se hvata.

Minula su davno vremena Ti zlata;
Sad nad slave grobom gorke suze lijem,
Sretan što Hrvatom još se zvati smijem
U životu tome sve do smrtnog sata.

Ljepotami svimi narav Te naresi,
Ter zavidnik mnogi mirovao nije
Dok sadanji udes Tebe ne zadesi!

Ipak sva mi radost, sva mi u Tebi je,
Na Tvoj spomen oko žarče mi se kresi,
Na Tvoj spomen srce burnije mi bije.

II

Na Tvoj spomen srce burnije mi bije,
Prizoru mi divni, velebni i sjajni,
Kad Hrvata ono narod veličajni
Svrši djelo slavno, ko nijedan prije.

Uz sedmero braće i uz sestre dvije
Tu na jugu nov si nadje domak bajni,
I sa Obri kleti bojak bijuć skrajni,
Tu pokaza svietu Hrvat što li mi je!

A Ti, svjetli đuše praotca Hrvata,
Da l' Ti vedro oko narod Tvoj sad zrije,
Bez slobode svoje, bez krune si zlata?

Al Hrvata jošter živo srce grije,
Još Ti u njeg još i uz vremena zla ta
Na Tvoj spomen duša sva u milju plije.

III

Na Tvoj spomen duša sva u milju plije,
Ljutovide, divni hrvaćanski dive,
Jer da trpi narod Tvoj sa sreće krive
Tvoje srce nikad tog trpilo nije.

Ti se smjelo maši sablje krvopije,
Njom da vragu vratiš roda jade žive;
Njom da zabilježiš, da se svi zadive:
Tek slobodan Hrvat ili mre il žije!

Tvoji su se velji ovjenčali trudi,
Ti si bio silan osvetnik Hrvata,
Tvoje ime miljem napaja mi grudi.

Oj i našim trudom budi divna plata
Ti slobodo, Hrvat iskreno Te žudi,
Samo Tebe ljubi, časti i svojata.

IV

Samo Tebe ljubi, časti i svojata,
Oj Ti zlatna dobo narodnje nam sreće;
Nikad Tebe Hrvat zaboravit ne će,
Krešimira Veljeg zemljo umiljata.

Velika si bila Ti iza Karpata,
Velika i ovdje zvala si se veće;
Stog nam svaka miso oko tog se kreće,
Da se opet vrati veličina sva ta.

Divno mi se stereš od Raše do Soče,
Od Cetine tamo do alpinskih râta,
Tu kad Tvoji sinci svi se jednoč sroče:

Ovjenčat će Tebe, sve mi srce gata,
(Slobodno nek tvoji dušmani se boče!)
S poviesti Ti dične slava obilata.

V

S poviesti Ti dične slava obilata
Bit će stalna, vječna, moj hrvatski rode!
Jer štitnikom Tebe zlaćane slobode
Stavi Višnji uprav prosvjeti na vrata.

Strah i trepet Ti mi bjaše Azijata,
Što no dolažahu amo u pohode,
Strah i trepet sobom vodeć u povode,
Da slobodi svieta stanu iza vrata.

Na Jelenju Hrvat gromorno im kliknu:
Dalje, skote kleti, slobodno ti nije!
I za malo bjaše — Mongol nîkom nîknu.

Ono polje, rode, što tu neman krije,
Gdje no Hrvat pjesmu pobjednicu kliknu,
Kano vječno sunce vječnim sjajem sije.

VI

Kano vječno sunce vječnim sjajem sije
Divno srce Tvoje, hrabra duša Tvoja:
Ti nam bjaše pravi Hrvatić Hrvoja,
Kog nam iz srdaca još nestalo nije.

Hrvatska idolom zlatnim bila Ti je,
Jer si bio čistog hrvatskoga kroja,
Koj sred tihog mira, sred bučnoga boja
Za Hrvatsku živi, za Hrvatsku mrije.

U toj divnoj zemlji da zulumčar kleti
Sveta prava grabi, mržnje sjeme sije,
Zatorom i smrću Hrvatskoj da prieti:

Ti si branit stao, to čim odlučnije
Naše slobodice i naš ustav sveti:
Plemenštini Tvojoj nigdje premca nije.

VII

Plemenštini Tvojoj nigdje premca nije,
Ma da tražit stanem svietu na sve strane,
Što no Tvoja bjaše, Krsto Frankopane,
Ma ju samo Hrvat cienit razumije.

Oj u strašno doba, od noći tamnije,
Ti nam žarko sunce, Ti nam bieli dane,
Do slobode hćede pomoć uzdisane,
Do slobode zlatne, od svega milije!

Ti si bio snagom uma, srca svoga,
Zadnji, mislim, vladar slobodnih Hrvata,
Sam iz krvi niko roda hrvatskoga;

Kašnje ciela hrpa prodanieh svata
Stade sve mi gulit s biednog roda Tvoga,
Krugom cielog svieta ona je poznata.

VIII

Krugom cielog svieta ona je poznata,
Našieh vragova ona zloba kleta,
Što po cielom svietu nas Hrvate sreta,
Da nas svuda ruglu pribije na vrata.

Jer tudjinska znade pamet domišljata
U divljaka naći nešto liepa, sveta,
Al ne znade, da smo kroz toliko ljeta
Mi joj štitom bili od divljačkog jata.

Na uzdarje isto priznanje nam krati,
Da bi s njome smjeli izpod jednog krova
Kano narod živit, za dom osjećati!

Nego ovu mudru rečenicu skova,
Da ni ljudi nismo, pače, mi Hrvati,
Samo zavist kleta Tvojieh vragova.

IX

Samo zavist kleta Tvojieh vragova
Mogla je ovako Tebe izkrvarit,
Otet Ti slobodu, narod Ti pokvarit,
Uliv mu u srce more svoga trova.

Kolikokrat ona svakom Te žrtvova,
Ne bi l' svoje želje mogla si ostvarit;
I kadgoder s tobom mogaše pazarit
Činjaše mi oto sto i sto put s nova.

Nastadoše za Te dani crni, hudi,
Pusti kano doba za tropijske kiše,
Ter i sinak mnogi tužno ti zabludi.

Svršeno je, nema Hrvata mi više!
Tlačitelj Ti podli uz taj poklič ludi
Hoće da Ti s svieta slavno ime briše.

X

Hoće da Ti s svieta slavno ime briše
Onaj, kog si svojom Ti spasila krvi,
U zahvalnost koj Te jošter i sad mrvi
I ko vampir klet iz srca krv Ti siše.

Zadovoljan da je, što slobodno diše!
Jer dok samo Hrvat podigne se prvi,
Bit će od njeg bit za ptice dosta strvi,
Kad se mačem stane obračun da piše!

Sve pod nebom mora božja pravda stići,
Istina je ovo stara od vjekova,
Spas slobode jednoč i med nas će sići!

Zaorit će tad iz grla sokolova,
Što visoko barjak hrvatski će dići,
Slavno ime dičnih naših pradjedova.

XI

Slavno ime dičnih naših pradjedova,
Što su za hrvatska prava vojevali,
Što su za Hrvatsku krv i život dali,
Živit će dok bude drva javorova.

Pjevat će uz gusle spomen se njihova,
Pomisao na njih da nam srca pali,
Ne bi l' jednoč krvno mi osvetit znali
Smrt im tako težku — s mača krvnikova.

Najslavnije dvie nam porodice stare
Jednim časkom Niemci podlo uništiše,
Riešavajuć od njih osmanske barbare;

Muži se i oni stravom prestraviše,
A od srama s takve izdajne pohare,
Koji već mišljahu, da Te nema više.

XII

Koji već mišljahu, da Te nema više,
Sramotno već da si strta, pokopana,
Smrću Petra Zrinskog, Frana Frankopana,
Ljuto li se, ljuto, jadni prevariše.

Oni se junaci tielom prestaviše,
Al duh njihov živi do današnjeg dana;
Istina je ovo liepo dokazana:
Najnovije žrtve nju mi potvrdiše!

Tekar kašnje srca bol obuze niema,
Poput težkog, težkog mrtvačkoga krova,
Ter hrvatska sviest nam jadnim pozadriema.

Al ko ono mrtve trublja andjelova,
Prenut će sve one, gdje još sviesti nema,
Prenut će ih klika Tvojieh sinova.

XIII

Prenut će ih klika Tvojieh sinova,
Što će gromom orit od mora do Bojne,
Što će dizat one silne čete bojne
Od Tirola tamo do Dračkih zidova.

Po brdinah Tvojih tisuć plamenova
Javljati će roda radosti nebrojne;
Mlado će i staro uz gusle si strojne
Pjevat staru slavu prošlieh vjekova.

Oživit će redom mnogi krasni kraji,
Što no za tudjinca posve opustiše,
Jer je težak bio život biednoj raji;

Dizat će se k nebu sve više i više
Opet sretnog roda blagi uzdisaji:
Još Hrvatska Vela živi i bitiše!

XIV

Još Hrvatska Vela živi i bitiše,
Ukrašena sjajem svojih mučenika,
Koji joj od krvnih svojih lovorika
Vienac vječne slave divno sastaviše.

Iz nevolja težkih sto put ju spasiše,
Ostaviv nam primjer pravog zatočnika,
Koj no se ne boji ljutih suvražnika,
Već za narod samo živi i izdiše.

Sladka majko moja, oj da mladjan mogu
Srcem Te zakrilit sred mira il rata,
Ja bih za to Višnjem zahvalio Bogu!

Mojoj smrti tad bi divna bila plata
Malen grob u Tvoje zemlje slogu,
Otačbino moja, majko svih Hrvata!

XV

Otačbino moja, majko svih Hrvata,
Na Tvoj spomen srce burnije mi bije,
Na Tvoj spomen duša sva u milju plije,
Samo Tebe ljubi, časti i svojata.

S poviesti Ti dične slava obilata,
Kano vječno sunce vječnim sjajem sije;
Plemenštini Tvojoj nigdje premca nije,
Krugom cielog svieta ona je poznata.

Samo zavist kleta Tvojieh vragova
Hoće da Ti s svieta slavno ime briše,
Slavno ime dičnih naših pradjedova!

Koji već mišljahu, da Te nema više,
Prenut će ih klika Tvojieh sinova:
Još Hrvatska Vela živi i bitiše!

Sloboda g. 1881.

XXXVIII

Suum cuique.

Cicero

Govorio vran gavran
Ranjenomu sokolu:
Daj se sa mnom takmi sad
U poletu oholu!

Ali sokol na tu riječ
Ne postade nemiran,
Nego njemu odvrati,
A uz pogled preziran:

Volim ostat sokolom
I sa krilom slomljenim,
Nego da se, ne daj Bog,
U gavrana promienim!

XXXIX

Sa Balkana

L' histoire ouvre un nouveau registre;
Le penseur, amer et serein,
Derrière l' horizon sinistre
Entend rouler des chars d' airain.

V. Hugo

Sa Balkana zora rudi,
Minuo je robstva san;
Pod Balkanom rod se budi,
Ta slobode sviće dan!

Sa Balkana Bugar kliče,
Daleko mu siže glas:
Aleksandro, osvetniče,
Ti nam s Rusi donie spas!

Sa Balkana vila zrije
Po širokoj zemlji toj,
Gdje hrvatski narod žije,
Divan narod, — al ne svoj!

Sa Balkana, sa visoka,
Glas mi njezin gromori:
Trgni sablju iz svog toka,
Hrvaćanski dive Ti!

Sa Balkana zora zori,
Pomjeseca pada lik!
Trgni sablju, pa se bori:
Ti si ovdje baštinik!

Smilje g. 1880.

XL

Sic itur ad astra.
Virgilius

labašna je moja ruka.
I tu slabost uviek plačem,
Al na korist moga puka
Znat će sjeći ljutim mačem!
Sad ne treba već mahati
S buzdovanom šestoperom,
Sad je dosta dobro znati
Gadjat s malim revolverom.

S njim se moja ruka znade,
Ona mu je vierna seka,
A i on ju rad imade,
On ju uviek spreman čeka.
Ja ću tako njih mladjane
I vjenčati prvom zgodom,
Čim mi srce jednoč plane
Za osvetom, za slobodom!

XLI

Samrtnice

Due cose belle ha il mondo:
Amore e morte. *Leopardi*

I

Što se vijaš, gavrane,
Oko moje glave?
Stani malo, počekaj,
Bit će gostbe prave!
Il ću ja kog zlotvora
Roda svog satrieti,
Il ću s ruke njegove
Možda sam umrieti:
Kako bilo, da bilo,
Bit će gostbe za te!
Pa pozdravi i braću,
Nek se k nama svrate!

II

Znadem dobro nevoljan,
Da se tiran ne šali:
Uzdahneš za slobodom,
I već si pod vješali!
Al to ništa ne smeta
Pravoga junaka,
Pa napokon ni samrt
Nije svud jednaka:
Samo babe umiru
U zapećku viekom,
A junaci nasuprot
Radje smrću priekom!

III

Rasti, rasti, lovore,
Trebat će te dosta,
Kad Hrvatska postane
Slobodna i prosta!
Da sa tobom nakiti
Sinke si vitežke,
Što su ju oprostili
Robovine težke!
Pa će možda u taj čas
(Sna li blaženoga!)
Nać se koji listak tvoj
I vrh groba moga!

IV

Već je davno, što sam ja
Izgubio srca mir;
Već se davno pripravljam
Kako li ću slavit pir!
Ne sa dragom, ljubeznom,
Zar me nema sreće te,
Jer s nevolje roda mog
Moje živo srce mre.
Ipak moram pirovat,
Ali moj je čudan hir:
Hladna raka, mrtav ja,
To će biti slavan pir!

V

Bježi suzo s oka mog,
Nije mjesto tu za plač,
Sad će krvlju proplakat
Moj ubojni britki mač.
Ne uzdiši dušo ti,
Što ti vriedi uzdah plah?
Sad će mala puška mi
Uzdahnuti u sav mah!
Malo dalje čut će se
Od tvog daha uzdah njen:
Čuvaj onog, Bože moj,
Komu bude namienjen!

VI

Što će sladka misao,
Da me viekom mori?
Miruj, srce mladjano,
Miruj i pregori!
Nije za te djevica
Umilna i mlada,
Da u robstvu uzdiše
I da s tobom strada!
Druga ljuba čeka te,
Žudjenog si vojna:
To je smrt za narod svoj
Posred polja bojna!

VII

Prokapat će rujna krv
I iz srca moga,
Kad ga oštrac poljubi
Mača dušmanskoga!
Kaplje će se crvenit
Vrh zelene trave,
Da će svatko pomislit:
Ružice su prave!
A njih će mi obasjat
Ono sunce jarko,
Pak će one rodu reć
Kol ga ljubljah žarko!

VIII

Nešto tutnji kano grom
Sa nebeskog stropa;
Ah, ta to je divni jek
Ubojnoga topa!
Ljuti Davor, ženik mlad,
Junak na mejdanu,
Šalje mladoj Slobodi
Jabuku vjenčanu!
Oh! ja ću ju, rode moj,
I tebi donieti,
Makar na svom srdašcu,
Pa ne marim mrieti!

IX

Al se divno na nebu
Zlatno sunce ljeska,
Još divnije mač se moj
Na tom suncu bljeska.
O moj maču, druže moj,
Ala si mi mio!
Ali da si krvav još,
Draži bi mi bio.
De dušmanu makar kom
Srubi rusu glavu,
Pa ću rado mrtav past
U zelenu travu.

X

Oj desnice mladjana,
Ala si mi jaka!
Ja bih s tobom smrvio
Najvećeg junaka.
Al još jača od tebe
Moja duša smjela,
Ta nju nije nikada
Ljuta borba smela!
Pa zar možda, da ju sad
Splaši samrt prieka
Za slobodu roda svog:
Nikad ni do vieka!

XI

Krili mi se, pjesmice,
Do nebeskog svoda,
I hrvatskom rodu mom
Granut će sloboda!
Mi ćemo ju izvojštit
Našom krvlju žarkom,
Ne će naša stara moć
Biti više varkom!
Pa se ne će rugat sviet
Hrvatskomu robu:
Ja ću tada blažen bit
I u samu grobu!

XII

Krili mi se, pjesmice,
Širom roda moga,
Pa ga trgni jekom si
Iz sna stoljetnoga!
Naviesti mu slobodu
Oružjem u ruci,
U najzadnju kolibu
Silom se protuci!
Ti si za to stvorena,
Da nas u boj krećeš: —
Ja ću možda u grob past,
Al ti nikad ne ćeš!

Vienac g. 1883, br. 35 i 36.

XLII

P i r

> Gloire, jeunesse, orgueil, biens
> que la tombe emporte!
>
> *V. Hugo*

Oh ne ljubi mene,
Moja dievo krasna!
Jerbo mene možda
Čeka kob užasna.

Hrvatska je liepa
Moje milovanje,
Ja ću s njome slavit
Veselo vjenčanje.

Doć će puno svieta,
Da tu slavu gleda;
Zadrhtat će srca,
Hladnija od leda.

Bračnu će mi sreću
Mjesto svećenika
Divno blagoslovit
Desnica krvnika.

Mjesto bielih ruku
Moga milog zlata
Savit će se meni
Uže oko vrata.

Mjesto najsladje si
Sreće u životu
Nać ću možda samo
Ruglo i sramotu.

Mjesto bračnog loga
Bez najmanje skvrne
Nać ću možda samo
Grob sred zemlje crne.

Al ti nemoj žalit
Nad tim pirovanjem,
Nemoj bol mi većat
Tvojim smilovanjem.

Hrvatska će barem
Mjesto sinjeg roba
Zagrlit junaka
Posred hladnog groba.

Krv će se zarudit
Vrh nebeskog svoda,
A iz ote krvi
Niknut će sloboda.

Onda, moja dušo,
Utri plačne zjene,
Pa si uzmi muža,
Boljega od mene.

Oh ta miso meni
Toli divno godi:
Kol će krasno biti
Tebi u slobodi!

S te će divne misli
I sred hladna groba
Ruka mi se prenut,
Zasjat oka oba.

Očima ću vidit
Razkoš raja veću,
Rukom blagoslovit
Tvoju divnu sreću.

Duša će se sretna
K nebu mi uzkrilit,
Ja ću blažen s njome
Narod svoj zakrilit.

Da mi nikad više
Sretan ne postrada,
Da ga nikad više
Robstvo ne savlada.

Da ne bude više
Nevolje ni biede,
I da budu ljudi
Ono tek što vriede.

Pa da svaki sinak
Svoje otačbine
Nastoji nadkrilit
Drugoga vrline.

Oh onda će meni
Biti hladna raka
Kano bračna postelj
Ugodna i laka!

I ja ću se onda
Posred svoga mira
Presretan spomenut
Svog žalostnog pira.

Jerbo ni on ne bje
Bez žudjena ploda:
Najljepša mu kćerka
Zlatna je sloboda!

XLIII

U nevolji

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Virgilius

oj narod još je živ!
Al klonula mu snažna ruka
Sa tisuć zala, tisuć jada;
Sa tisuć rana, tisuć muka
U težkom robstvu on mi strada
Ko sapet div,
Vojevat nekoč za slobodu vičan!
Al duša jošte ostala mu čista
I u tom žiću, koj je putu sličan,
Na Golgotu što vodio je Hrista.

Junaci svietom bjahu naši stari,
A sada za nas nit tko zna, nit mari!
Il vesel ili sjetan,
Il biedan ili sretan:
Nek trpi Hrvat jadan,
Za sućut mu je sviet ko kamen hladan!

Ta briga koga, kad se loša sreća,
A česta prija — u naš domak svrati,
Na tome svietu jedva tko se sjeća,
Da na njem jošte živu i Hrvati.

A Hrvat gorko muči,
U žilah krv mu sane,
U glavi miso plane:
Prokletstvo onom, koj nas tako skuči!
I nevolja mu biva težja, veća,
Gdje sretnih dana on se jadnik sjeća,
Pa dušom sjekne osjeka i plima
Veselja malog, a goleme tuge,
I lomi srce kano morske hridi!
Al nada sine poput sjajne duge,
I zalud dvojba zadnji čar joj snima,
Što svačji očaj mora da zastidi,
Pa bio srca makar kako kleta:
Djedova to je uspomena sveta,
I čvrsta vjera, a uz čvršću volju,
U bolju sreću i budućnost bolju.

U bolju sreću?
Al bude l' sreće za nas,
Gdje znadeš dužnost preču:
Izliečit rane, što nas tište danas!
O sreći duša nikad nek ne sanja,
Dok sav ti narod treba smilovanja!

Imasmo svoju krunu,
Imasmo svoga kralja,
Imamo poviest, slavnih čina punu,
Al sad nas resi mučenička halja!
Sad nije Hrvat svoj u svom!
Ne silom, nego varkom
Razdieliše mu dom,
Gdje svaku svetu stopu
Za prosvjetu, Evropu,
Natopio je svojom krvlju žarkom!
U težkom jadu tom
Veličje staro posta sanak tašt;
Razdieliše mu dom,
Ko nekoč Jude čisti Hristov plašt!
I Hrvatska nam, nekoč toli slavna,
Obnemogla je, zamrla odavna,
Malena sad, ko dragog groba gruda,
A u njoj, jao, još toliko — Juda!

A narod, puk?
On mirno teža crnu zemlju svoju
I blagoslov si težkom čeka znoju
Uz groban muk.
Zar zna on, što je propala sloboda,
Zar zna on, što je izgubljena kruna,
Zar zna on, što su pogažena prava?
On samo zna, što trebaju gospoda,

Da njima vazda bude torba puna,
Pa mir i Bog! da još je živa glava!
On slabo koga krivi,
Što ti ga stigli jadi;
On radi tek da živi,
A živi tek da radi!

A zemlja je i divna i liepa,
Pa blagoslov dieli muki svakog rada,
I velika bol ti živo srce ciepa,
Gdje pohlepan tudjin u svoj koš ga sklada!
Po načinu svojem
Usrećit nas radi:
On našijem znojem
Svoju kuću gradi!

A narav nam mati ne zna gospodara,
Već težku muku
Od tisuć ruku
Sa jednim mahom nesmiljeno shara!
I gdje je seljak mile volje
Promatro svoje plodno polje,
U samu srcu već se radujući:
Od zlatnog klasja puna kola,
Gdje dva mu volka budu doma vući, —
Sad nema možda žetve pola,
Il možda samo strn i pustoš gola!

A harač platit treba,
Ma zadnjom korom hljeba!

O rode moj, o mučenički rode,
I narav tako često strt te radi;
Obiljem svakim Tvoje zemlje plode,
A ipak često pogibaš od gladi!
U nevolji i svojoj težkoj biedi
Ne zdvajaj ipak bez kraja i mjere:
Ta svaki narod bolju kob zavriedi,
Koj u se nikad ne izgubi vjere!
Ne kloni duhom, trpi i podnosi,
Pa makar biedan — i tim se ponosi!
Slabića svaki vihar o tle baci,
Na muki tek se poznaju junaci!
O budi junak, sjekni voljom živom,
I sada bogac — bit ćeš opet divom!

Sloboda br. 92, g. 1883.

XLIV

Vješala

La premeditation de la mort est premeditation de la liberté: qui a apprins à mourir il a desapprins à servir.

Montaigne

Stup na stupu, konop jedan,
Mala kvaka još na njemu,
Ruka čvrsta, krvnik ledan,
Pa je brzo konac svemu!

Strah i užas, grozna kazna
Lupežu i razbojniku,
Strah i užas — riečca prazna
Ponositom pravedniku!
Svakom mužu poštenome,
Koj je za svoj narod stao,
I u časku nesretnome
Pod taj težki jaram pao!

Koj na prietnje nije mahom,
Poniknuo robskim nikom,
No zrak trovo svojim dahom
Ugnjetačem i silnikom!

Liep mi mašta prizor pruža:
Vidim množtvo sakupljeno,
Vidim takvog divnog muža,
Gdje ga pod vas vode eno!
I već krvnik ruku diže,
Ali u njeg vedro čelo,
Vedro čelo, oko smjelo,
On veselo stupa bliže!
Već ga vežu kano roba,
O vrat uže meću njemu,
Živ je eto kraj svog groba, —
Al je brzo konac svemu!

Doć će vrane i gavrani,
Izpit će mu oči crne,
Strašit narod izjadani,
Da se na njeg ne osvrne!
Graktati će strašnim glasom:
Evo, rode, žrtve Tvoje!
A on će se sa užasom
Kukavštine otrest svoje,
Pa će snagom očajanom

Protući si put k slobodi,
Da se jednim liepim danom
To i njemu ne dogodi!

I kad nakon mnogih ljeta
Na vas vrgnu zadnjeg roba,
Tad će ona žrtva sveta
Pozdravit vas iz svog groba:
Vi ste onom kazna ljuta,
Kog rad zloće pod vas vode,
Al junaku slobodnjaku
Vi ste poput kažiputa
Do blaženstva i slobode!

Ta i krst je nekoč bio
Znakom rugla i sramote,
Ali ljudski rod nam cio
Hrist baš na njem iz zla ote!
Za to vaše zle sudbine
Ne plaši se duša čista:
Tko na vami nevin gine,
Dieli samo udes Hrista!

Težko onoj zemlji, gdje ste
Slobodnoga izpod neba,
Pa na zloće krute, česte,
Ipak jošte i vas treba!

Al još težje onom kraju,
Kom se robstvom zator sprema,
Pa vas ipak ne trebaju,
Za vas cigle žrtve nema!

U toj tugi i ja želim
Domoći se vaše slave,
Pa kad umrem srcem smjelim,
Neka vas mi na grob stave:
Jer za roba, za patnika
Nema ljepšeg spomenika!

Sloboda br. 92, g. 1883.

XLV

Mučenici

U spomen 30. travnja 1671.

In magnis et voluisse sat est.

Propertius

I

blak mu je licem pao,
Mrki oblak težka jada,
Rod mu tare udes zao,
Sva Hrvatska ljuto strada;
Skvačio ju Niemac kleti,
Kano vampir žrtvu svoju,
A on snuje o osveti
U odsudnom, krvnom boju.
Digli su se k njemu glasi,
Živi glasi svih Hrvata:
— Petre bane, daj ne časi,
Daj posjedni bojna hata,
Izbavi nas težke biede,
Težke biede, muke ljute,

O ta još u boju vriede
Hrvatske nam sablje krute!
Nismo djeca, nismo babe,
Da plačemo tekar tio,
Kano roblje, — a u Švabe,
Koj bi bez nas robom bio.
Ustaj bane! Ustaj Zrinski,
Spasi narod sirotinski!
Ustaj bane! pa nas vodi
Ili k smrti, il k slobodi!

Planulo mu crno oko,
Ponos mu je licem pao,
I već se je sivi soko
Na mejdanu umišljao;
I pun jara i pun sviesti
Sgrčio je obe piesti,
Prihvatio balčak zlati,
Balčak sablje krvopije:
Vazda spreman sa Hrvati,
Da se bori, da krv lije.

I snatreći tio, tio,
Junak se je zamislio.

Sjetio se Budjevica,
Budjevica, českog grada,

I krvavih posjeklica
I junačkog prvog rada;
Divan li je junak bio,
Divan junak prvog reda:
Cara Ferdu izbavio
Od Vrangela, ljutog Šveda.
Sjetio se saskog kraja,
Tudjeg kraja, tudjih strana,
Gdje je bio poput zmaja
Strah i trepet ratnih dana;
Sjetio se sinjeg mora,
Veljeg kano i jad roda,
Sinjeg mora i Kotora
I turskoga ratnog broda,
Sablje za njeg darovane,
Od samoga suha zlata,
Jerbo spasi Kotorane,
Mali dielak svih Hrvata.
Sjetio se Visibabe,
Divna dana svemu rodu,
Gdje je Turke kano žabe
Naćerao sve u vodu;
Sjetio se Novog Zrina,
Tvrda grada brata svoga,
I junačkog svoga čina
Sraziv pašu kanižkoga;
I Jurjevske gole stiene,

Još joj živi uspomena,
I razboja i zapliene,
I Čengića zarobljena,
I svog Bakra, gdje ga bio
U tom robstvu zatočio.
Sjetio se težka jala,
Što no na taj čin se rodi
U njemačkih generala,
U izdajnoj toj gospodi;
Sjetio se Beča kleta,
Što ga onda liši moći,
Pa mu dade nju opeta,
Kad je bilo u boj poći,
Radeć tako po sto puta
Posred sreće, jada ljuta.
Svih njemačkih tih spletaka
Sjetio se gnjevne duše,
Blaga srca svih junaka,
Što no za dom poginuše,
Poginuše na čast rodu
Za Hrvatsku i slobodu!
Sjetio se svoga brata
I Čakovca ponosnoga,
Gdje na žalost svih Hrvata
Nadje konac žića svoga,
I na težke misli ote
Težak mu se uzdah òte.

Motrila ga liepa Kata,
Liepa Kata Frankopanka,
Divna kano kruna zlata,
Kano zora ljetnog danka,
Pitajuć se tio, tio:
Kud se junak zamislio?!

A on, dignuv svoje oči
I motreći oči njene,
Misli: vila s njim se roči,
Da ga u boj ljuti krene,
I za čas mu, vila mila,
Ona ruke o vrat svila.

— Petre, Petre! vierni druže,
O ja znadem, što si sjetan!
Ti ne možeš trpit duže,
Da ti narod nije sretan,
Da još uviek težko strada,
I da tudjin njime vlada!
Oj! i mene robstvo boli,
Jer sam i ja Hrvatica;
Slušaj zato, što te moli
Tvoja mila vjerenica:
Ustaj, Petre, grmni glasom,
U boj, sivi sokolovi!
Pa će ustat tilim časom

Svi Hrvati vitezovi;
Svi će ustat ko junaci,
Čime samo glas ti čuju,
Da s Francezi i s Poljaci
Sad slobodu izvojuju!
Svi već znaci dobru slute,
Nadvladat će čete naše,
A i Ugri čekaju te, —
Svi nam pomoć obećaše!

Sluša Petar divnu ženu,
Misli mu se u dalj gube;
Sborit kani — u tom trenu
Usta mu se s njenim sljube,
I u tihom, svetom muku
Sav je tajnom srećom sjao,
Stisnuo joj bielu ruku,
Pa ju žarko pogledao,
A taj pogled jasno kaza,
Da će biti — krvnog sraza . . .

II

Noć je mrka . . . pusta tama
Svuda se je zemljom svila,
Kano dušom tuga sama,
Što ju sdvojna nemoć skrila.
Noć je mrka . . . zviezde nema,

Da prosine tu tamnoću,
Ko ni nade, kad posvema
Padne tko u ljutu zloću.
Noć je mrka . . . ko sred groba
Samo niema pustoš vlada, —
Težko li je tužno doba,
Kad u robstvu narod strada!

Samo šumeć o vrleti
Ko da plače more sinje,
Gdje Hrvate tudjin kleti
Na krst muka razapinje;
A nad morem gle zablista
Kadkad samo svjetlost sjajna,
Ko med zloćom duša čista,
Med griešnici krepost tajna.
Podji, brate, podji bliže,
Kraljevica tu se diže,
Sva u svjetlu, — sa prozora
Ko da sieva mlada zora,
Navješćujuć jadnom rodu
Bolju sreću i slobodu

Tu je gradu u dvorani
Liepa družba sokolova,
Sve junaci odabrani,
Sve Hrvati starog kova.

Ali nit se pjesma ori,
Niti rujno vince teče,
Ko da svakog nešto mori,
Ko da svakog nešto peče.
I jest nešto, ah to nešto
Ponajljuće muža mori,
Kad ga dušman podlo, vješto,
Na prevaru robom stvori!
Kad mu ljudski biljeg uzme,
Snizujuć ga do živine,
Jad i čemer sve obuzme
Širom biedne otačbine,
Ter i junak s takve kobi
Ali krvlju — plakao bi!

Tu su mladi kapetani,
Ko lavovi svi junački,
Petru Zrinskom svi odani:
Čolnić, Gotal, Bukovački,
Berislavić, vitez slavan,
Ivanović, soko sivi,
I Malenić, na boj spravan,
I Pogledić, oganj živi,
I Mijakić častna lika
Marčanski je tu vladika,
I množ drugih prijatelja,
Pobornika svoga roda,

Sabrala ih jedna želja:
Nezavisnost i sloboda!
Kano zora kad nastupa
Veličajna ljetnim danom,
U dvoranu gospa stupa
S banom i sa Frankopanom;
Krasna li je, ko Madona.
Ko kraljica nježnog sanka:
Svome rodu majka sklona,
Kata Zrinski Frankopanka.

I prosbori divna žena,
Da junake u boj puti,
Junakinja razpaljena
Ganula bi kamen kruti:
Kamo l' ne bi takve dive,
Plamna srca, krvce žive!

Kapela je uz dvoranu,
A u njojzi oltar mali,
Narod priča: tu su banu
I banici vjeru dali.
Sred oltara tog malena
Majke božje lik je bio,
Pred njim ruža iz kamena,
I tu Petar prosborio:
— Kunemo se našom glavom

I djedova milim riekom,
Otaca nam bojnom slavom
I majčinim sladkim mliekom;
Kunemo se ljudskom čašću
Boriti se za dom sveti,
Kunemo se neba vlašću
Il pobiedit il umrieti!
I ko kamna ruža ova,
Što mirisa nam ne dade,
Nek i od nas baš ni slova
Nitko nikom ne izdade! . . .
Istom *Zrinski* to prosbori,
A klik jasan začuo se,
Ko kad s neba grom zaori:
Kunemo se! Kunemo se!

Sad je pusta ta kapela,
Crni mramor vrata resi,
Nema ruže ni razpela,
Al se meni i sad desi,
Gdje obnovih tamo rodu
Od djetinstva zavjet davni:
Žrtvovat se za slobodu,
Ko i moji djedi slavni!
Kao da mi pozdrav nose:
Kunemo se! Kunemo se!

* * *

Sve je prošlo! Al ste vojne
Još Hrvatom srce trne.
A pred okom duše sdvojne
Redaju se slike crne:
Stratište je podignuto,
Crni sag ga krije grubi,
Niemac krvnik, zviere ljuto,
Mučenikom glavu rubi!
Sve je prošlo! Kletom silom
Sred Gradačkog samostana
Katarina s kćerkom milom
Još za živa pokopana!
A sin njezin Ivan Ante, —
Oj mante me, groze, mante!

A Hrvati? Suze liju, —
Drugo niti ne umiju!

Hrvatska Vila I. tečaj, svezak IV.

Tumač citata.

Sloboda, bratstvo, jednakost!

Velika revolucija 1789.

Lopovi, veći razbojnici od onih drevne pasmine, glodjuć ubogi narod svojimi proždrljivimi zubi, bez sažalenja, bez milosrdja; kukavci, koji ne imadu srca, ali imadu dva lica, govore: — Bah! pjesnik! On je u oblacih! — Neka bude. Tamo je i grom.

V. Hugo

Koji užas, koja krv! Oh, kakvu te motrim, najkrasnija ženo! Ja pitam nebo i zemlju: recite, recite, tko ju je doveo na to? A to je još gorje, da su joj s lanci svezane obe ruke; da sa razpuštenom kosom i bez koprene sjedi na zemlji biedna i neutješna, skrivajući lice na koljenih, i plače!

Leopardi

O slobodo, slobodo! koja kraljica svieta može se ponosit, da u svojoj pratnji imade toliku povorku junaka, što ih ti posjeduješ u nebu.

Garibaldi

Vajme! ne mogu l' se i ja žrtvovat, za svoju braću? Radostan i zadovoljan, Gospode, pronosio bi slavu tvoju; jerbo andjel mučeničtva najljepši je od andjela, koji nose duše u nebesa!

V. Hugo

Od svih naroda pripravlja se smrtni pohod: — Lazare, Lazare, Lazare! Diži se!

V. Hugo

Velik kano sviet!

V. Hugo

Sladko je i častno za svoj dom umrieti.

Horac

Živite sretnici u vječnoj hvali pokopani, Vaše duše nebo, a tjelesa zemlja skriva.

U smrt P. Zrinskoga i F. K. Frankopana od nepoznata pjesnika XVII. vieka.

Čovjek je rodjen slobodan, a posvud je u okovih.

Rousseau

Svatko vidi ono, čim se ti pričinjaš; malo njih znade ono, što u istinu jesi.

Macchiavelli

Oprostit — to je božanski; osvetit se — to je čovječanski.

Montaigne

Jest, ti činiš čovjeka, o tugo, čovjekom posvema!

Lamartine

Ah! tko je dušu mogao spasit, dodji k meni, sjest ćemo na groblje naroda, pak ćemo mislit, pjevat, suze ronit.

Mickiewicz

U nadi i u brigi, u strahu i u srčbi misli za svaki dan, da ti je kano zadnji osvanuo.

Horac

Nesretna li, koj ne može reći umirući: Draga zemljo rodna, život, što mi ga dade, evo ti vraćam!

Leopardi

Nije u disanju život, ali on nije nikakav svakomu robu.

Cicero

Narod je u revoluciji kano mjed, koji se čisti u ljevaonici.

Danton

Život je borba.

Seneca

Slobodu, i opet slobodu, velim ja i ponavljam bez prestanka.

Pelletan

Podnosit — prva je stvar, koja se mora naučit, i ona, za koju se ima najviše želit, da se nauči.

Rousseau

Kada se ćuti, da u istinu govori srce, otvara se i naše, da primi njegova čuvstva.

Rousseau

Kako li ljubim ljude, koji govore ono, što misle.

Voltaire

Švabska vjera — nikakova vjera.
Slobodan prevod.

Virgil

Ne živim ja, ne! Težak mir umara duh. I vazda ga tlapnja uznemiruje uzalud. Nema nikakove svrhe životu, ako nam sloboda, ah sloboda manjka!

Carducci

Mrzak mi je onaj kano paklena vrata, koji drugo krije u srcu, a drugo sbori.

Homer

Oslobodite, drhćući od srčbe, vašu zemlju od robstva, vašu spomen od sramote!

V. Hugo

Divi, kojim ih mi pribrajamo, ja ih pušćam, da se tresu u svojoj groznici, i ja očitujem, da ti zecevi nisu vaši sinci, o lavovi!

V. Hugo

Za dom!

Slomit ću se, al se ne ću prignut.

Učite se ljubiti slobodu.

Već je po sredini nestalo zemljišta; već se mači križaju sa mači; jedan ga drugomu udara u prsa: krv se lije, povećava jarost.

Manzoni

Srce čovjeka nikad nije neslomivo kao njegov duh.

Lamertine

Gostite se, ja volim tvoj crni kruh, slobodo!

V. Hugo

Jesam, koji jesam.

Čuvstvo slobode sniva dugo vremena potlačeno kod ljudi, ali kada se prene, onda je vrlo silovito.

Thiers

Nije li to otačbina, u koju se uzdam, majka pobožna i dobra, koja krije roditelje moje?

Petrarca

Svakomu svoje.

Cicero

Poviest otvara nov odsjek. Misaon čovjek, stalan i miran, čuje negdje sa strane kano jek ubojna topa.

V. Hugo

Ovako se dolazi do slave.

Virgil

Dvie liepe stvari imade ovaj sviet: ljubav i smrt.

Leopardi

Slavo, mladosti, ponosu! Dobri ste, da vas prekrije grob!

V. Hugo

Ne ustupaj nevolji, nego joj još smjelije u susret idi.

Virgil

Priprava za smrt, to je priprava za slobodu; tko se je priučio umirati, taj se je odučio robovati.

Montaigne

U velikih stvarih i htjeti je dosta.

Propertius

Tiskarske pogreške.

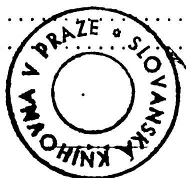
Na desetoj strani, u šestome redku, mjesto *'ayant* ima biti *n'ayant*.

Na sedamnajstoj strani, u trećemu redku, mjesto *contet* ima biti *content*.

Na devetdeset i šestoj strani, u dvadeset i prvome redku, mjesto *brdo junakma* ima biti *bradom junak*.

Sadržaj.

Strana

Tiskom C. Albrechta u Zagrebu.